

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ DEĞERLERİ:

KORKULAR VE UMUTLAR

Prof. Dr. İnci ERDEM Artan

Yard.Doç. Dr. Deniz BÖRÜ

Yard. Doç. Dr. Güler İSLAMOĞLU

Yard. Doç. Dr. Serra YURTKORU

Dr. Beril SİPAHİ

Ar. Gör. Kutlu ÇALIŞKAN

Ar. Gör. Sinem ERGUN

**ÜNİVERSİTE
GENÇLİĞİ
DEĞERLER
ARAŞTIRMASI**

**TESEV
YAYINLARI**

Üniversite Gençliği Değerleri: Korkular ve Umutlar

TESEV Yayınları
ISBN: 975-8112-58-9

Yayına Hazırlayanlar:
Volkan Aytar
Derya Demirler

Kapak Tasarım:
Dağhan İş

Basım Yeri:
Sena Ofset
0212 613 38 46

Bu kitabın hakları saklıdır. Kitabın hiçbir bölümü Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan, hiçbir elektronik ve mekanik formatta ve araçla (fotokopi, kayıt, bilgi depolama vd.) çoğaltılamaz.

Copyright © Eylül 2005

TESEV
Bankalar Cad. No: 2 Kat: 3
Minerva Han, Karaköy 34425 İstanbul
Tel: +90-212-292 89 03 PBX
Faks: +90-212-292 90 46
info@tesev.org.tr
www.tesev.org.tr

Bu kitapta yer alan görüşler yazarlara aittir ve bir kurum olarak TESEV'in görüşleriyle bire bir örtüşmeyebilir.

Bu kitabın yayımlanması ve tanıtılmasındaki katkılarından ötürü İstanbul'daki İsveç Başkonsolosluğu, Açık Toplum Enstitüsü – Türkiye'ye ve TESEV Yüksek Danışma Kurulu'na teşekkürü borç biliriz.

**ÜNİVERSİTE
GENÇLİĞİ
DEĞERLER
ARAŞTIRMASI**

Prof. Dr. İnci ERDEM Artan

Yar.Doç. Dr. Deniz. BÖRÜ

Yar. Doç. Dr. Güler İSLAMOĞLU

Yar. Doç. Dr. Serra YURTKORU

Dr. Beril SİPAHİ

Ar. Gör. Kutlu ÇALIŞKAN

Ar. Gör. Sinem ERGUN

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ

ŞEKİLLER LİSTESİ

SUNUŞ

PREFACE

1. DEĞERLER: TEORİK ÇERÇEVE VE ÇALIŞMANIN AMACI

2. METOD

2.1. ÖLÇÜM ARACI

2.2. ÖRNEKLEM

3. BULGULAR

3.1. AHLAKİ NORMLAR

3.2. BENLİK DEĞERLERİ

3.3. KADERCİLİK VE BİLİME İNANMA

3.4. GENEL YAŞAM DEĞERLERİ

3.4.1. ÇALIŞMANIN ANLAMI

3.4.2. BİREYSEL DOKUNULMAZLIK

3.4.3. SOSYAL DEĞERLER

3.4.4. AHLAKİ DEĞERLER

3.4.5. KADIN ERKEK İLİŞKİLERİ

3.5. SOSYAL DESTEK DEĞERLERİ

3.6. BAĞIMSIZLIK VE İTAAT

3.7. ETKENLİK VE EDİLGENLİK

3.8. GELECEK BEKLENTİLERİ

4. TARTIŞMA

ARAŞTIRMA EKİBİ

KAYNAKÇA

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1** Anket Dağıtılan Üniversite ve Fakülteler
- Tablo 2** Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar Faktör Analizi Sonucu
- Tablo 3** Aileden Öğrenilmesi Gereken ve Aileden Öğrendiği Ahlaki Normların Ortalama ve Standart Sapmaları
- Tablo 4** Ailesinin Öğretmesini Beklediği Ahlaki Normlarla Öğrencilerin Bu Normları Ailelerinden Ne Derece Öğrendikleri Eşleştirilmiş Örneklem t Testi Sonucu
- Tablo 5** Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Cinsiyete göre t Testi Sonuçları
- Tablo 6** Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 7** Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
- Tablo 8** Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Varyans Analizi
- Tablo 9** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Cinsiyete göre t Testi Sonuçları
- Tablo 10** Aileden Öğrenilen Ahlaki Değerlerin Sınıflara göre t Testi Sonuçları
- Tablo 11** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Üniversitelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 12** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
- Tablo 13** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Varyans Analizi
- Tablo 14** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 15** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 16** Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 17** Benlik Değerleri Faktör Analizi Sonucu
- Tablo 18** Benlik Değerlerinin Ortalama ve Standart Sapmaları
- Tablo 19** Benlik değerinin Üniversitelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 20** Benlik Değerinin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 21** Benlik Değerinin Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 22** Benlik Değerinin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi
- Tablo 23** Benlik Değerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
- Tablo 24** Benlik Değerinin Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Varyans Analizi
- Tablo 25** Genel Yaşam Değerleri Faktör Ortalamaları ve Standart Sapmaları
- Tablo 26** Çalışmanın Anlamı Faktör Analiz sonucu
- Tablo 27** Çalışmanın Anlamı Değerlerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları
- Tablo 28** Çalışmanın Anlamı Değerlerinin Sınıfa Göre t Testi Sonuçları
- Tablo 29** Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Değerler Faktörleri Varyans Analizi
- Tablo 30** İş Kabul Kriterlerinin Cinsiyete Göre t Testi sonuçları
- Tablo 31** İş Kabul Kriterlerinin Okuduğu Sınıfa Göre t Testi Analizi
- Tablo 32** İş Kabul Kriterlerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
- Tablo 33** Bireysel Dokunulmazlık Faktör Analiz sonucu

- Tablo 34** Bireysel Dokunulmazlığın Cinsiyete göre t Testi Sonuçları
Tablo 35 Bireysel Dokunulmazlığın Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 36 Bireysel Dokunulmazlığın Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 37 Bireysel Dokunulmazlığın Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 38 Bireysel Dokunulmazlığın Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
Tablo 39 Bireysel Dokunulmazlığın Sınıfa Göre Değerler faktörleri t Testi Sonuçları
Tablo 40 Sosyal Değerler Faktör Analiz Sonucu
Tablo 41 Sosyal Değerlerin Cinsiyete Göre Varyans Analizi Sonucu
Tablo 42 Sosyal Değerlerin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 43 Sosyal Değerlerin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 44 Sosyal Değerlerin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 45 Sosyal Değerlerin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
Tablo 46 Ahlaki Değerler Faktör Analiz sonucu
Tablo 47 Ahlaki Değerlerin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları
Tablo 48 Ahlaki Değerlerin Sınıfa Göre t Testi Sonuçları
Tablo 49 Ahlaki Değerlerin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analiz Sonucu
Tablo 50 Ahlaki Değerlerin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analiz Sonucu
Tablo 51 Ahlaki Değerlerin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analiz Sonucu
Tablo 52 Ahlaki Değerlerin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
Tablo 53 Ahlaki Değerlerin Üniversitelere Göre Varyans Analizi
Tablo 54 Kadın Erkek İlişkileri Faktör Analiz sonucu
Tablo 55 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları
Tablo 56 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Sınıfa Göre t Testi Sonuçları
Tablo 57 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 58 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 59 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 60 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
Tablo 61 Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Yere Göre Varyans Analizi
Tablo 62 Sosyal Destek Faktör Analizi Sonuçları
Tablo 63 Sosyal Destek Değerlerinin Ortalama ve Standart Sapmaları
Tablo 64 Sosyal Destek Değerleri Faktörünün Cinsiyete Göre t Testi Analizi
Tablo 65 Sosyal Destek Değerleri Faktörünün Sınıfa Göre t Testi Analizi
Tablo 66 Sosyal Destek Değerleri Faktörlerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi
Tablo 67 Bağımsızlık ve İtaat Faktör Analizi Sonuçları
Tablo 68 Bağımsızlık ve İtaat Ortalama ve Standart Sapmaları
Tablo 69 Bağımsızlık ve İtaatin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları
Tablo 70 Bağımsızlık ve İtaat Faktör Değerlerinin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 71 Bağımsızlık ve İtaat Faktör Değerlerinin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi
Tablo 72 Bağımsızlık ve İtaat Faktör Değerlerinin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

Tablo 73	Etkenlik ve Edilgenlik Faktör Analizi Sonuçları
Tablo 74	Etkenlik ve Edilgenlik Ortalama ve Standart Sapmaları
Tablo 75	Etkenlik ve Edilgenliğin Cinsiyeti Göre t Testi Analizi Sonuçları
Tablo 76	Etkenlik ve Edilgenliğin Üniversitelere Göre Varyans Analizi Sonuçları
Tablo 77	Etkenlik ve Edilgenliğin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi Sonuçları
Tablo 78	Etkenlik ve Edilgenliğin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1** Üniversitelerin Bölgesel Dağılımı
Şekil 2 Öğrencilerin Fakültelere Göre Dağılımı
Şekil 3 Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı
Şekil 4 Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı
Şekil 5 Öğrencilerin Doğdukları Bölgeye Göre Dağılımı
Şekil 6 Öğrencilerin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Dağılımı
Şekil 7 Öğrencilerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı
Şekil 8 Kız Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı
Şekil 9 Erkek Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı
Şekil 10 Öğrencilerin Ebeveynlerinin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı
Şekil 11 Kaderciliğe ve Bilime İnanma
Şekil 12 Doğdukları bölgelere göre İnanıtlıkları değerlerin oranları
Şekil 13 Gelecek Beklentilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı
Şekil 14 Gelecek Beklentilerinin Doğdukları Bölgeye Göre Dağılımı
Şekil 15 Gelecek Beklentilerinin Üniversitelere Göre Dağılımı
Şekil 16 Gelecekle İlgili Olumsuz Beklentilerin Cinsiyete Göre Dağılımı
Şekil 17 Gelecekle İlgili Olumsuz Beklentilerin Doğdukları Bölgeye Göre Dağılımı
Şekil 18 Gelecekle İlgili Olumsuz Beklentilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

SUNUŞ:

Türkiye'de AB sürecinin ivme kazanmasıyla birlikte son yıllarda demokratikleşme yönünde gerçekleştirilen reformlarda önemli açılımlar yakalanmıştır. Ancak demokratikleşme ve insan haklarının vazgeçilmez değerler olarak tüm toplum katmanlarınca benimsenmesi ve bu yönde bir toplumsal dönüşümün gerçekleşmesinin söz konusu reformların gerçekleştirilmesinden daha uzun süreceği açık görünmektedir. Mevcut ya da değişmekte olan toplumsal değerlerin taşıyıcısı ve yeniden üreticisi olan üniversite gençliği hem bugünün hem de yarının toplumsal koşul ve gereksinimlerinin analizinde ve toplumsal, kültürel ve ekonomik politikaların belirlenmesinde es geçilmemesi gereken önemli bir toplumsal dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, toplumsal dönüşümün taşıyıcı aktörleri olan gençlerin dünya görüşü, politika, değişik kültür ve dinlere yaklaşımı, kanunlar ve yargı organları, aile, evlilik, çocuk sahibi olma, inisiyatif kullanma, iş hayatı ve çalışma alışkanlıkları, girişimcilik, sosyal normlara konularındaki yaklaşımlarını ve değerlerini ortaya çıkarma; bu değerlerin oluşmasında önemli rol oynayan kişi veya kişileri belirleme ve değişmekte olan değerlerin neler olduğunu saptama ve aynı zamanda gençlerin değerlerinde doğdukları ve yaşadıkları bölgelere ve okudukları üniversitelerle fakültele göre farklılıkların neler olduğunu bulma amacıyla hazırlanan "Üniversite Gençliği Değerleri" araştırmasının ürünüdür.

Prof. Dr. İnci Erdem Artan başkanlığındaki bir çalışma grubu tarafından 2004 yılının Mayıs-Temmuz ayları arasında Türkiye'nin çeşitli illerinde yer alan üniversitelerin farklı fakülte ve bölümlerinde okuyan (27 üniversiteden toplam 2200) öğrenci üzerinde yürütülen araştırmada, "gençlerin dünya görüşleri, insana, hayata, olaylara, olgulara ve geleceğe yaklaşımları nelerdir?" sorularına cevap aramaya çalışılmış, değişen değerler ve farklılıkların bireylerin değerleri üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığı konusunda bir fikir sahibi olmaya çalışılmıştır.

Üniversite gençliğinin sahip olduğu değerlerin incelendiği araştırmada ortaya konan temel bulguları ise şu şekilde sıralamak mümkündür: Farklılık testleriyle bulunan sonuçlar, cinsiyet, aile ve çevre (doğdukları ve yaşadıkları yer) değişkenlerinin değerlerin farklılaşmasında önemli rol oynadığını ortaya koymuştur. Erkek öğrenciler kız öğrencilere, doğu bölgelerinde yaşayanlar batı bölgelerine göre daha geleneksel değerlere önem vermektedirler. Bunun yanı sıra *bireyci değerler ile itaat ve ailenin kararlarını benimseme arasında dengeleme çabası* tüm gruplarda baskın değerler olarak ortaya çıkarken burada da *kız öğrenciler erkek öğrencilerden anlamlı olarak daha etken ve özgürlükçü değerleri benimsediklerini* ifade etmişlerdir. İş ve çalışma hayatıyla ilgili değerlerin sonuçları incelendiğinde *güvenli ve statüsü yüksek işlerin ön plana alındığı* görülmüştür.

AB sürecinde bulunan ülkemizde, *Türkiye Üniversite Gençliği Değerler Araştırması*, üniversiteli gençlerin değer sisteminin ana hatlarının anlaşılmasına büyük katkıda bulunacaktır. Dünya çapındaki en prestijli araştırmalar arasındaki *World Values Survey*'in (Dünya Değerler Araştırması) metodolojik ve tematik geleneğindeki bu araştırma, bu türden ve daha da ayrıntılı araştırmalara başlangıç noktası ve veri olarak büyük değer arz etmektedir.

TESEV, Türkiye'deki gençlerin (1) *demokratikleşme, özgürleşme ve daha iyi bir yaşam taleplerini* ve (2) *geleneksel ve daha pederşahi değerler ile bireyselleşme istekleri arasında kalışlarını* gözler önüne seren bu araştırmayı yayımlayarak, Türkiye'nin şu anki durumunu ve de yakın gelecekte önemli olabilecek toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi dinamiklerinin anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın yayımlanmasını ve tanıtılmasını sağlayan İstanbul'daki İsveç Başkonsolosluğu'na teşekkür ederiz.

Dr. Can PAKER
TESEV Yönetim Kurulu Başkanı

VALUES of the UNIVERSITY YOUTH: FEARS & HOPES

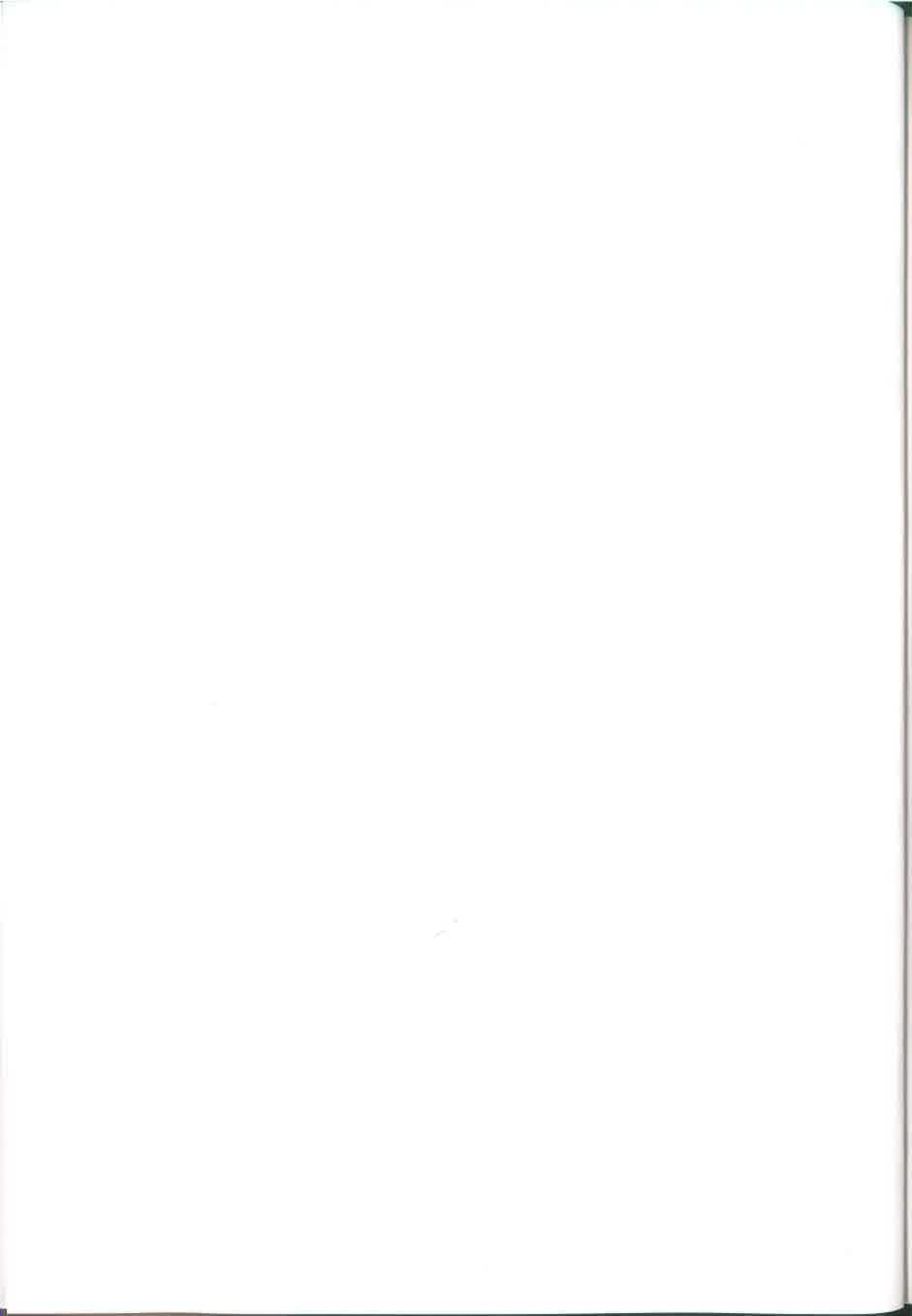
Between May and July 2004, a project team chaired by Prof. Dr. İnci Erdem Artan (Marmara University, Faculty of Administrative and Economic Sciences, Department of Management) conducted a large quantitative survey among 2200 youth enrolled in 27 universities all around Turkey. The study aimed to find a scientific and representative answer to below questions:

- What types of values do young people in Turkey subscribe to?
- What are their views on the world, the family and social life?
- What kinds of limitations do they think they face?
- What are their expectations from the future?
- How do various groups of youth differ in above questions?

The study found out that:

- The youth's values differ according to *gender, family structure* and *social environment*.
- Male students are more prone towards "*traditional values*" when compared female students. Those students living in the eastern region are more towards "traditional values" than those living in the west.
- A majority of the youth struggle to find their ways between *individualistic* and *patriarchal* values.
- Female students espouse more *libertarian values* and seek *empowerment* in a genuine sense.
- In terms of work and professional life, students seek more *secure* and *high status* jobs.

This timely and enlightening study provides concrete data and information on a vital issue in Turkey, namely that of the outlooks, expectations and values of the university youth. It could serve as a valuable starting point for further research on the future trends in Turkey. Considering that Turkey is a demographically young country, the educated youth's perceptions of the present and the future is highly valuable in shaping the social, economic and cultural policies Turkey has been decidedly following its European orientation and is currently at the verge of its EU membership bid. This study which follows the methodological tradition of one of the most prestigious, global demographic research projects, namely that of the *World Values Survey*, represents a highly valuable insight into the worldviews and future expectations of the university youth in Turkey. TESEV is proud to share the findings of this study with the general public, the scholars, the opinion leaders and the legislators. TESEV would like to gratefully thank to the Consulate General of Sweden in İstanbul who made possible the publication and dissemination of this study.

DEĞERLER:

TEORİK ÇERÇEVE VE ÇALIŞMANIN AMACI

*Söylediklerinize dikkat edin
düşüncelerinize dönüşür...
Düşüncelerinize dikkat edin
duygularınıza dönüşür...
Duygularınıza dikkat edin
davranışlarınıza dönüşür...
Davranışlarınıza dikkat edin
alışkanlıklarınıza dönüşür...
Alışkanlıklarınıza dikkat edin
değerlerinize dönüşür...
Değerlerinize dikkat edin
karakterinize dönüşür...
Karakterinize dikkat edin
kaderinize dönüşür...*

Mahatma Gandhi

Dünyanın ve yaşamın algılanması ve anlamının araştırılmasına başlandığı tarihten günümüze değin değerler, üzerinde çok konuşulan, tartışılan ve araştırma yapılan konulardan biri olmuştur. Eski çağlarda düşünürler hayatın anlamı ve insanın var olma nedeni ile ilgili fikirler üretmiş ve tüm bu fikirlerin sonucunda, insanın ideal yaşamı yakalayabilmesi için sahip olması ve uygulaması gereken erdemleri sıralamışlardır (Hançerlioğlu, 1977). Sıralanan bu erdemler, günümüzde sosyal bilimler alanında çalışma yapan araştırmacılar ve teorisyenler tarafından insanların sahip oldukları değerler olarak tanımlanmış ve belirli sınıflamalar altında toplanmıştır.

İnsanları ve olayları değerlendirmede kullanılan ölçütler arasında en üst sırada yer alan değerler; ideal ve arzu edilen davranış biçimlerini ifade eden somut koşullar ve nesnelere aşan üst düzey kavramlar veya doğru kararlara varılmasında bireylere yardımcı olan genel ilkeleri içermektedir. Ayrıca tutumların, ideolojilerin ve ahlaki yargıların önemli belirleyicileri olan değerler, insanların dış dünyayı algılamalarında da önemli roller oynamaktadır. Bu nedenle değerlerin incelenmesi hem bireylerin hem de toplumların ve kültürlerin anlaşılması açısından önemlidir. Bireysel bazda tutum ve davranışlar hakkında bilgilenmenin yolunu açarken, toplumsal ve kültürel bazda farklı toplum ve kültürler arasında kıyaslama yapma, incelenen toplum ve kültürlerin ideal düşünme, davranma biçimleri hakkında bilgi edinme ve değerlerin gelişmesinde etkili olabilecek faktörleri saptayabilme imkanı doğurabilir.

Değerlere ilişkin sınıflama, insanın tüm yaşamını kapsayan aile, vatan, din ve çalışma gibi olgular göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Literatürde bu alanda yapılan hemen hemen tüm çalışmalarda referans verilen Rokeach (1973), Maslow (1959), Allport ve diğerleri (1960), Lindsey & Knox (1984) ve Graves (1970) , değerlerle ilgili sınıflamalarını bu olgulara dayandırarak oluşturmuşlardır. Ayrıca, değerlerle ilgili tanımlamalarını da bu sınıflamalar çerçevesinde geliştirmişlerdir.

Değer bir toplum içerisinde veya bir inanç ve ideoloji içerisinde veya insanlar arasında kabul edilmiş benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü görüş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetlerdir denilebilir. Değerin olduğu yerde değerlendirme, karşılaştırma ve hüküm verme de vardır. Değer mefhumu insana özgüdür ve insan değerlerini koruyabildiği sürece insanlığını koruyabilir ve yüceltebilir . Din, dil, ahlak, örf ve adet, normlar, hukuk, ekonomi ve politika gibi sosyal alanlara, kurumsal yapıya ve yönetim anlayışına adalet, eşitlik, hoşgörü, insan hakları, demokrasi, milliyetçilik vb. kavramların anlamlarına gereken değeri insan verebilir. İnsan bunları yücelttiği sürece kendisi de bir değer haline gelir (Çelikkaya,1999).

Değerler konusunda en çok bilinen ve kullanılan tanımlamalardan biri Amerikalı sosyal psikolog Rokeach'a aittir. Rokeach (1973), değer tanımını yapabilmek için, yaşam değerlerinin doğası ile ilgili beş varsayıma dikkat edilmesi gerekliliğini savunmuştur. Bu varsayımlar:

1. Bir insanın sahip olduğu temel değerlerin sayısının çok az olduğu,
 2. Aynı değerlere sahip olan kişilerde bunları uygulama yoğunluğunun her zaman farklılık gösterdiği,
 3. Değerler belli bir düzenleniş içinde, bir değerler sistemi oluşturduğu,
 4. Bir insanın sahip olduğu değerlerin, içinde bulunduğu kültürün, kurumların ve bireylerin kişiliğinin ürünü olduğu ve
 5. Değerlerin öneminin, sosyal bilimlerin ortaya çıkarmak ve algılamak üzere ilgilendikleri hemen bütün olgularda açıkça gözlenebilir olduğu
- şeklinde sıralanabilir. Bu varsayımlar değerlerle ilgili tüm çalışmaların özünü teşkil etmektedir.

Literatürde değerler ile ilgili yapılmış birbirinden çok da farklı olmayan tanımlar yer almaktadır.

- Her kişi bir değer ve değerler sistemine sahiptir diyen Rokeach'e göre değerler; ulaşılmak üzere tercih edilen hedefler ve bu hedeflere ulaşma yöntem ve yollarıyla ilgili genel inançlardır (Rokeach, 1973).
- Aynı şekilde değerler bireylerin ideal yaşam amaçları hakkındaki inançları olup, davranışa farklı şekillerde rehberlik eden çok yönlü standartlar olarak da tanımlanabilir. (Çileli ve Karakitapoğlu, 1999).
- Kültürler arası çalışmalar yapan Hofstede (1980) insanın zihinsel programının önemli yapı taşları arasında saydığı değerleri belirli durumları diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlamıştır.
- Bir diğer tanıma göre değerler, bireyin yaşamına yön veren, kural görevi yapan, önem dereceleri farklı arzulanan amaçlardır (Schwartz ve Sagie, 1996).
- Değerler kişilerin ideal davranış tarzları veya yaşam amaçları hakkındaki inançları olup, davranışa farklı tarzlarda rehberlik eden çok yönlü standartlar olarak da açıklanmaktadır (Meglino ve Ravin, 1998).
- Değerler; bir toplum (kültür) yapısı içinde yaşamak durumunda olan kişilerin gerek kendilerinden, gerekse diğer kişiler arası ve doğa ile ilişkilerinden kaynaklanan gereksinmelerine doyumlu ve uyumlu bir şekilde karşılamaya yönelik genel anlayış ve yönelimler olarak da tanımlanabilir (İmamoğlu, Karakitapoğlu, 1999)

Değerlerle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde hepsinde ortak olan yön, değerlerin istenen, arzulan, tercih edilen veya sevilen durumları ele almasıdır. Değer bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğuna dair inançtır (Güngör,1998). Birey için çok önemli olan kavram yada fikirler, doğru, uygun yada arzu edilen düşünce veya inançlar, değerlerin oluşmasında önemli rol oynarlar.

Değerler, bir kültürü diğer kültürlerden ayıran ve belli sınırlar içerisindeki kişilerin dağılmasını önleyen bir başka deyişle birarada olmasını sağlayan pekiştirici ve kaynaştırıcı faktörlerdir. Kültürel anlamda değer topluluğun nasıl davrandığı, duyduğu ve düşündüğüdür (Yüksel,1987). Bu açıdan değerler bir toplumu başkalarından ayıran ve ona kimlik kazandıran örf, adet ve geleneklerdir (İşçi,1997). Sosyal açıdan değer insanın toplum içinde nasıl hareket edeceğini belirleyen kurallardır. Sosyal ilişkilerin gelişmesinde ve kutuplaşmaların önlenmesinde aktif rol oynarlar (İşçi, 2000). Bu açıdan değerler kişilerin ve toplumların (veya kültürlerin) anlaşılmasında önemli rol oynarlar.

Bireysel düzeyde insanların değer ölçütlerinin incelenmesi tutum ve davranışlar hakkında önemli ipuçları vermektedir. Toplumsal düzeyde ise farklı kültürlerin ve toplumların kıyaslanması, o toplumdaki ideal düşünme ve davranma biçimlerini ve değerlerin gelişmesinde etkili olabilecek faktörleri anlamakta önemli rol oynar (İmamoğlu ve Karakitapoğlu, 1999).

Değerlerin bireysel düzeyde insan davranışı ve bireysel performans; örgütsel düzeyde örgütsel performans ve daha üst düzeyde ise makro ekonomik performans ve sosyo ekonomik gelişme düzeyi üzerinde belirleyici bir rol oynadığı da bilinmektedir.

Bu konuda yapılan çalışmalar, bireysel değerlerin, bireysel ve örgütsel davranışa etkilerini ortaya koymuştur (Meglino ve Ravin, 1998; Kotey ve Meredith, 1997). Aynı şekilde bireysel değerlerin toplumsal/kültürel düzeydeki sonuçlarını araştıran çalışmalar da bulunmaktadır (Schwartz ve Sagie, 1996).

İnsanlar ve giderek toplumlar üzerindeki etkileri saptanan değerlerin nasıl oluştuğu da merak konusu olmuş ve bu sorudan yola çıkılarak yapılan çalışmalar sonucunda farklı teoriler geliştirilmiştir (Maslow, 1959; Graves, 1970; Hofstede, 1980; Schwartz, 1992).

Bu teorilerin ortak yanı her birinin evrensel bir değer sisteminin varlığından söz etmesi, başka bir deyişle bütün insanların sahip olabileceğini düşündükleri belli başlı değer biçimleri bulunduğunu saptamış olmalarıdır. Kişinin var kalma ve var olma amacı olarak tanımlayabileceğimiz bu saptama, hemen hemen tüm teorilerin ortak özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklılık ise, insanların bu değerlere farklı biçimlerde ulaşması ve sahip olmasıdır (Turgut, 1996).

Teknolojik, ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki hızlı değişmeler değerlere aynı hızla yansımamaktadır. Bu da, "değerlerin kesinliği" olan inançlar varsayımına dayandırılabilir. Gerçekten de "kesinlik" daha değerlerin öğrenilmesi aşamasında yerleşmeye başlar. Değerler çok küçük yaşlarda öğrenildiğinden, "kesinlik" de çok küçük yaşlarda öğrenilir Aynı şekilde bu "kesinlik" değerlerin inanç sistemi içinde sağlam bir biçimde yerleşmesine yol açtığı için de değişmeleri pek kolay olmaz (Dönmezer, 1978).

Ancak bu değerlerin hiçbir zaman değişmeyeceği anlamına gelmez. Değerlerin değişme özelliği bulunmaktadır ve değişebilirliği mümkündür. Değişme özelliğini kazanmak bir davranış değiştirme süreci ile daha doğrusu öğrenme ile olmaktadır. Değerlerin öğrenilmesi rol öğrenmesi şeklinde bir sosyal öğrenmedir. Herkesin toplum içerisinde bir mevkii (kız/erkek, memur/işçi, evli/bekar vs) ve bu mevkii için toplumun uygun gördüğü rolleri vardır. Bu değerler arkalarında toplumun desteği buldukça bizde kuvvetle yer eder, fakat bu destek zayıflayınca değişmeye veya dejenere olmaya müsaittir (Güngör,1998). Bu özellikleri nedeniyle birbirlerinden ayrılabilen değerler 4 farklı grup içerisinde incelenebilir (Başaran 1984) :

- **Öz Değerler** : Toplum üyelerinin büyük çoğunluğunca önemli bulunan ve kültürün özünü oluşturan güçlü çekirdek değerlerdir. Bu değerlerin değişmesi toplumu köklü biçimde değişime uğratır.
- **Özel Değerler** : Bir yöreye, mesleğe, ilgilenilen konuya göre önemli olan ve kullanılan değerlerdir.
- **Seçimlik Değerler** : Toplum üyelerinin istediği zaman ve yerde kullanabildiği değerlerdir. Bu değerlere uyulması toplumca beklenir, ancak uyulmadığında kişi kınanmaz.
- **Geçici Değerler** : Belli bir süre toplumun belli bir kesimince kullanılan ve uyulan moda değerlerdir. Bu değerler başka toplumlardan gelebilir, toplumun bir kesimince yaratılabilir. Toplum tarafından beğenilir, belli bir süre kullanılır ve sonra görünmez olur.

Sosyo – ekonomik ve kültürel öğeleri nedeniyle birbirinden ayrılabilen zaman dilimleri içinde yer alan toplum türleri –tarım, sanayi ve sanayi ötesi- incelendiğinde yaşam tarzları ve zihniyet modelleri arasındaki farklılıklar da gözlenebilmektedir. Bu zaman dilimleri birbirinden anlamlı çizgilerle ayrılan yaşam biçimlerine sahiptir. Ekonomik örgütlenme ve yaşam tarzındaki bu değişim zihniyet değişimine de yol açmaktadır. Ancak, değerler bu kadar hızlı değişmemekte, sanayi toplumu öncesi var olan yaşam biçimleri ve onların bıraktığı izler, zihniyet ve ahlak anlayışı sanayi toplumunda da devam etmektedir. Başka bir deyişle yaşam tarzlarındaki devrimsel nitelikteki değişimlere karşılık zihniyet ve ahlak anlayışındaki değişiklik bir kopuş biçiminde olmamakta zamanla eski değerler içinde yeni değerler yükselmeye başlamaktadır.

Yeni yaşam ve çalışma biçimi eski değerlerin içerik değiştirerek yeni anlamlar kazanmasına ve bunlara yeni değerlerin eklenmesine yol açmaktadır. Bu da değerlerin daha yavaş değiştiğini göstermektedir. Ancak yavaş da olsa bireysel ve toplumsal değişmeler, zaman içinde değer sistemlerine de yansıtılmaktadır (Rokeach, 1973) Nitekim Rokeach ve Ball Rokeach, bir televizyon programıyla hedef alınan değerlerde (eşitlik, özgürlük, biteysel başarıma hissi) uzun sürelerde değişiklik olabileceğini göstermiş ve 1968-1981 zaman diliminde “toplumsal yönelim”den, “bireysel yetkinlik yönelimi”ne doğru bir değişim olduğunu ispat etmişlerdir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu, 1999).

Değerlerdeki değişmeleri daha iyi anlayabilmek için, tarihsel süreç içinde toplumların yaşam tarzları incelenebilir. Tarım çağının “iyi hayat” veya “yaşanmaya değer” olarak kabul ettiği hayat biçimi daha çok kadercilik, kanaatkarlık, tanımadıklarına karşı güvensizlik, sınırlı rekabet, zamanlama ve planlama endişesinden uzak, basit bir üretim biçimine yönelmekle tanımlanabilen sosyo

ekonomik değerleri sanayi çağında değişmiştir. Bu devirde ekonomi tarıma dayalı olmaktan çıkmış, sanayi üretimi büyük ağırlık kazanmıştır. Bu eğilim insanların çalışmaktan ve çalışma hayatından beklentileri, iş hayatının düzenleniş biçimi ve kuralları, toplumsal yaşantı biçimi ve normları ile toplumsal değerlerde de değişiklikler göstermiştir (Esmer ve diğerleri, 1991).

Türkiye'deki değişimler Batıyla benzer olmakla birlikte pek de paralellik göstermemektedir. Nüfus artış hızı, sanayileşme ve okullaşma oranlarıyla kendine özgü bir yapı ve işleyişe sahip olan Türkiye'de cumhuriyet öncesi ve sonrası farklı yapısal ve sosyal değişmelerden söz edilebilir (Güvenç, 1993). Bu konudaki kaynaklardan biri olan Erol Güngör'ün "Tarihte Türkler" adlı kitabı eski Türk toplumunun yaşam tarzlarını açıklamaktadır. (Güngör, 1999b). Günümüz Türk toplumunun kültürel yapısını doğru bir şekilde ele alabilmek için Osmanlı toplum yapısının son dönemlerini incelemek gerekir. Çünkü, Osmanlı toplumun son dönemleri ilk dönemlerinden hem kültürel hem de sosyal olarak farklıdır. Bu farklılığın sebebini ise batının etkisi olarak değerlendirmek mümkündür. İkinci önemli nokta ise, Osmanlı toplumunun ve devletin çağdaşlaşma çabalarıdır. Çağdaşlaşma çabaları beraberinde yeni bir medeniyet, yeni bir zihniyet, yeni bir kültür getirdiği için önemli bir değişim sürecidir. Çünkü eskiden beri süre gelen Türk toplumunun kültürü ciddi anlamda bir değişim sürecine girmiş, bir eski-yeni kavgası başlamıştır. Kısaca, toplumsal dönüşüm batıya ve batı toplumları yönüne olmuştur (Erdem,2000). Ancak zihniyet yapısı ve değerlerdeki gelişmeler, toplumsal değişmeler kadar yoğun bir şekilde olmamış ve Osmanlı geçmişinden süzülerek gelen pek çok değer Cumhuriyet Türkiye'sinde de varlığını sürdürmüştür. Kadercilik, kanaatkarlık, riskten ve kişisel girişimden kaçınmak, rekabetten kaçınmak, mükemmel ve adil olduğu kabul edilen ilahi düzeni sürdürmek, yakın çevre dışındakilere güvensizlik, aile işletmesi dışındakileri benimsememe, çalışmayı bir zorunluluk olarak görme, çalışma süresini yoğun olmayan ve kısa tempoda tutmak, günlük yaşamak, ileriye planlamamak olarak sayılabilecek bu değerlerin, hepsinin aynen ve aynı yoğunlukta sürmediği de yapılan gözlemler ve araştırmalarla saptanmıştır (Hyman, Payaslıoğlu ve Frey, 1958).

Özellikle 1980'li yıllarda dünyada oluşan köklü değişimler, etkisini Türkiye'de de göstermiştir. Bu dönemde bireyi ülkenin toplumsal ve ekonomik platformuna çıkarmak, insanların yeteneklerinin ve girişimin önünü açmak amacıyla ekonomik, sosyal, teknolojik, tarihsel ve felsefi boyutlarda ciddi toplumsal değişimler yaşanmıştır (Uyguç, 2001). Ancak, sosyal değişimle birlikte değişik yaşam tarzları ve eğilimler ortaya çıkmış ve çekirdek aile kavramı biraz daha genişletilerek sosyal, duygusal ve maddi destek veren işlevsel olarak genişletilmiş bir aile yapısı oluşmuştur (İmamoğlu, 1987, 1998; İmamoğlu & Yasak, 1997;Kağıtçıbaşı, 1984). Üst sosyo-ekonomik sınıflarda aile bireylerinin birbirlerine karşılıklı maddi bağılılıkları azalsa bile duygusal bağılılıklar ve ilişkiler hala önem taşımaktadır (İmamoğlu, 1987; İmamoğlu & İmamoğlu, 1992a, 1992b; İmamoğlu & Kılıç, 1999; İmamoğlu & Yasak, 1997; Kağıtçıbaşı, 1990). Bu nedenle Türkiye'de de Puerto Rico (Triandis, Bontempo, Villareal, Asai, & Lucca, 1988) ve Çin (Hui & Villareal, 1989) gibi diğer toplulukçu ülkeler gibi yardımseverlik ve karşılıklı ilişkiler önemli değerlerdir. Bu geçiş döneminde geleneksel değerler bireyci değerler ile birlikte görülmektedir. Nitekim 1970'li yıllarda dünyada ve Türkiye'de özgürlük, barış, kardeşlik, sevgi vb. gibi kavramlar daha çok vurgulanırken; aileye ve devlete sadakat, otoriteye itaat, büyüklere saygı ve milliyetçilik gibi değerler gündemde iken; 1990'lı yıllarda bireyselleşme ve evrenselleşme yönünde eğilimlere rastlanabilmektedir. Güç,

eğlence, para, kalite, kolaycılık, kullanışlılık, konfor ve karizma bu dönemin yükselen değerleri olarak tanımlanabilmektedir (Uyguç, 2001).

İnsanlar yaşadıkça öğrendiği değerlerin sayısı da artmaktadır. Bu değerlerden bazıları daha önce öğrendiklerine ters gelen değerler olabilir. İşte bu anda değerler arasında çatışma çıkmakta, bunun sonucunda da kişi hangi değer için önemli olduğuna karar vermek durumunda kalmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1998). Bu çatışmaların şiddetine ve yoğunluğuna bağlı olarak kişi bir değeri diğerine tercih ederek, bu tercihinin göre değerlerini hiyerarşik bir düzen içinde sıra yerleştirebilir. Çoğu zaman değerlerdeki değişim, bu sıralama sonucunda ortaya çıkmakta ve değerlerin yoğunluğu veya seyrekliği böylece belli olmaktadır. Çatışma durumlarında yapılan sorgulamalar, genellikle muhafaza edilmek istenen değeri kuvvetlendirici yönünde olmaktadır.

Yürürlükte olan değerlerin, bilgilerin ve hünelerin yetişen kuşaklara iletilmesi ve kazandırılması eğitim yoluyla olmaktadır (Ozankaya, 1999). Bu nedenle eğitim kurum ve kuruluşları bireylerin ve toplumun değerleri ve değer sisteminin korunması veya değiştirilmesinde en etkili araçlardan biri olarak kabul edilir. Bu kurumlar ilk, orta ve yüksek eğitim olarak adlandırılan farklı evrelerden oluşmaktadır. Bu evreler birbirinden ayrı olmasına ve ayrı dönemleri kapsamasına, ayrı adlarla anılmalarına rağmen, birbirlerini etkilerler ve bir bütündürler. Eğitim kurumları içinde yer alan üniversiteler ise, kişisel bütünlüğün varolmasında en önemli etmenlerden biri olarak kabul edilir. Üniversiteler, öğrencilere hazır bilgiler vermek yerine karşılaştıkları sorunları bilimsel yöntemlerle çözebilecek, topluma liderlik yapabilecek, araştırmacı özelliklere sahip, ülkenin ve çağın gereklerine uygun şekilde gençler yetiştirme görevini yerine getirmektedirler (Ozankaya, 1999).

Üniversite eğitimi ve bu eğitim sürecinde geçen zaman gençler için çok önemlidir. Genç bu dönemde kimliğini kazanma, kişiliğine kalıcı biçim verme ve onları özümseme süreci yaşamaktadır. Aynı şekilde bu dönem gencin doğal, ekonomik, sosyal, kültürel çevreyi algılamasında, olayları değerlendirmesinde zamanının ve faaliyetlerinin en büyük bölümünü alan üniversite yaşantısı etkili olmaktadır. Bu nedenle, dört yıllık üniversite eğitim süresince gençlerin değer tercihleri sıralamasındaki değişim son derece önemlidir (Başaran, 1993).

Üniversite yaşamında kişisel, toplumsal ve kültürel deneyimlerdeki bu değişimler bireylerin değer sistemlerinde de farklılıklara, değişimlere neden olabilmektedir (Başaran, 1993).

Üniversite eğitiminin ve yaşantısının öğrencilerin değerlerinde, değerler sistemlerinde değişiklik yapabilecek etkilerinin bulunup bulunmadığının saptanması çalışmanın **temel amacını** oluşturmaktadır.

Bu amaç çerçevesinde farklı üniversitelerde, farklı fakültelerde okuyan, farklı bölgelerden gelen ve farklı cinsiyetlere sahip öğrencilerin değerleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Değerler, demografik değişkenlerle ilişkilendirilmiş, farklılıklar istatistiksel yöntemler kullanılarak saptanmaya çalışılmıştır.

METOD

2.1. ÖLÇÜM ARACI

Araştırmacıların ölçüm aracı olarak kullandıkları anketin ahlaki normlar ve genel yaşam değerleri bölümleri Rokeach (1973), Schwartz (1992), Allport (1960) ve Graves (1970)'in geliştirdiği değerler anketleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Ayrıca, gelecek beklentileri ile ilgili ;

- Gelecek 10 yıl içinde aşağıdaki ifadelerden hangileri ne derece gerçekleşecektir?
- Gelecek 20 yıl içinde aşağıdaki ifadelerin gerçekleşmesi canınızı ne derece sıkır ?

soruları yer almaktadır. Bu sorular 2003 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı Yüksek Lisans programlarında okuyan 50 öğrenciye açık uçlu olarak sorulmuştur. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Değerleme sonucunda en yüksek yüzdeyi alan ifadeler yukarıdaki soruların alt boyutlarını oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Aynı şekilde;

- Herhangi bir işi kabul ederken hangi özellikler önemlidir ?

sorusu da Marmara Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü 4. Sınıf öğrencilerine açık uçlu olarak sorulmuştur. 50 öğrenciden gelen cevapların değerlendirmesi sonucunda en yüksek yüzdeyi alan ifadeler yukarıdaki sorunun alt boyutlarını oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.

Hazırlanan anket formu, uygulamaya geçmeden önce, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı farklı yüksek lisans programlarında okuyan 150 öğrenciye dağıtılmıştır. Yapılan bu ön çalışma ile soruların güvenilirlik ve geçerliliklerine bakılmıştır. Bu süreçte anlaşılmadıkları tespit edilen sorular yeniden gözden geçirilerek düzeltilmiştir.

Anket uygulaması Nisan - Temmuz 2004 tarihleri arasında yürütülmüştür. Anketler İstanbul'daki fakültelere elden, diğer şehirlerdeki üniversitelere posta yoluyla ulaştırılmıştır. Bazı üniversiteler anketi, içerdiği soruların kendileri için uygun olmadığını belirterek, uygulayamayacaklarını beyan etmişlerdir. Anketlerin dağıtılmasında ve toplanmasında akademisyenlerin destekleri alınmıştır.

Toplanan anketler bilgisayar ortamında kodlanarak, analizleri yapılmıştır.

2.2. ÖRNEKLEM

Türkiye'deki Vakıf ve Devlet üniversitelerinde öğrenim gören 160150 öğrenci anakitleyi oluşturmaktadır. Öğrencilerin değerlerini tespit etmek amacıyla 2003-2004 öğrenim döneminde öğrencilere anket dağıtılmasına karar verilmiştir.

Tablo 1. Anket Dağıtılan Üniversite ve Fakülteler

	ÜNİVERSİTELER	FAKÜLTELER						
		İktisadi ve İdari Bilimler	Mühendislik	Fen-Edebiyat	Tıp	İlahiyat	İletişim	Güzel sanatlar
METROPOL DEVLET ÜNİVERSİTELERİ	İST: İstanbul Üniv.	*	*	*	*	*	*	*
	İST: Marmara Üniv.	*	*	*	*	*	*	*
	İST: Yıldız Teknik Üniv.	*	*	*		*	*	*
	ANK: Ankara Üniv.	*	*	*	*		*	
	ANK: Hacettepe Üniv.	*	*	*	*			*
	ANK: ODTÜ	*	*	*				
METROPOL VAKIF ÜNİVERSİTELERİ	İZM: Dokuz Eylül Üniv.	*	*	*	*	*		*
	İST: Bilgi Üniv.	*		*			*	
	İST: Bilkent Üniv.	*	*	*				*
	İST: Bahçeşehir Üniv.	*	*	*				*
	İST: Işık Üniv.	*	*	*				
	İST: Kültür Üniv.	*	*	*				*
ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ	İST: Maltepe Üniv.	*	*	*	*		*	
	İST: Sabancı Üniv.							
	İST: Yeditepe Üniv.	*	*	*	*		*	*
	Abant İzzet Baysal Üniv.	*	*	*	*			
	Atatürk Üniv.	*	*	*	*	*	*	*
	Cumhuriyet Üniv.	*	*	*	*	*		*
	Dumlupınar Üniv.	*	*	*				*
	Harran Üniv.	*	*	*	*	*		
	Karadeniz Teknik Üniv.	*	*	*	*	*	*	
	Kocaeli Üniv.	*	*	*	*	*	*	*
	Osman Gazi Üniv.	*	*	*	*		*	
	Trakya Üniv.	*	*	*	*			
	Sakarya Üniv.	*	*	*		*		*
Süleyman Demirel Üniv.	*	*	*	*	*		*	
Uludağ Üniv.	*	*	*	*	*			

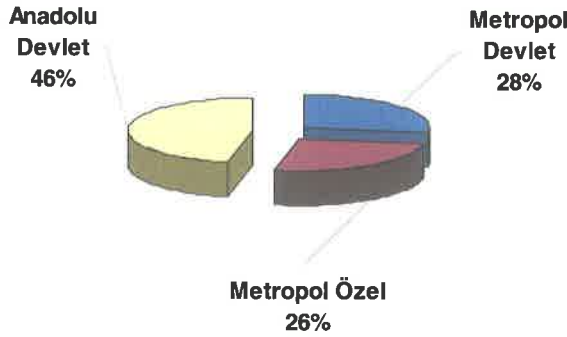
Bu anketlerin dağıtılacağı fakültelerin kararlaştırılmasında YÖK üniversite kurma kriterlerinde yer alan Mühendislik, Fen-Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerine öncelik verilmiştir. Bunun yanı sıra yine üniversitelerin büyük bir çoğunluğunun ortak fakülteleri olan ve öğrenci profillerinin farklılıklar gösterdiği başka araştırmacılar tarafından bulunan (Başaran,1993; Arda,1993; Uyguç,2001) Tıp, İlahiyat, İletişim ve

Güzel Sanatlar Fakülteleri araştırma kapsamına alınmıştır. Her fakültenin 1. ve 4. sınıflarında okuyan 20'şer öğrenciye anket dağıtılmasına karar verilmiştir. Böylece, hem enlemsel hem de boylamsal bağlamda farklılıkların ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Araştırma kapsamına alınan üniversiteler, devlet ve vakıf üniversiteleri; devlet üniversiteleri de Metropol ve Anadolu üniversiteleri ayrımı içerisinde gruplandırılmış ve Tablo 1'de gösterilmiştir.

27 üniversitenin 7 fakültesinde 1. ve 4. sınıf öğrencilerine toplam 5240 anket dağıtılmış olup, bu anketlerden 2,220'si geri dönmüştür. Anket geri dönüş oranı %42.4 olarak gerçekleşmiştir.

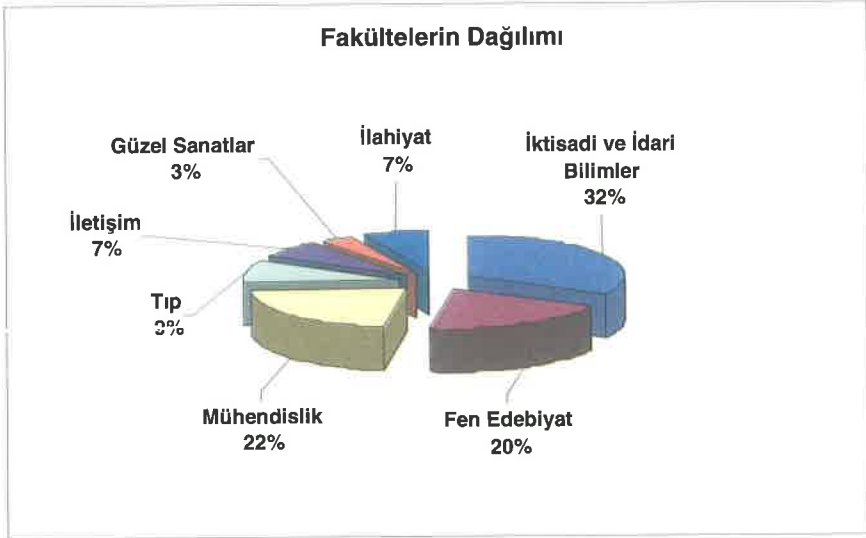
Metropol ve Anadolu üniversiteleri ayrımı içerisinde incelendiğinde, toplanan anketlerin, %54'nün Metropol üniversitelerinden ve %46'sının Anadolu üniversitelerinden geldiği anlaşılmıştır. Metropol vakıf, Metropol devlet ve Anadolu üniversitelerinden gelen anketlere ilişkin dağılım aşağıda Şekil 1'de sunulmaktadır.

Üniversitelerin Bölgesel Dağılımı

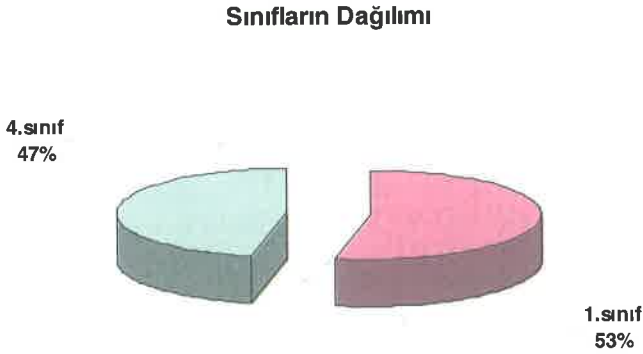
Şekil 1. Üniversitelerin Bölgesel Dağılımı

Dağıtılan anketlerden geri dönenlerin fakültelere göre dağılımları Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. Öğrencilerin Fakülteleere Göre Dağılımı

Dağıtılan anketlerden geri dönenlerin sınıflara göre dağılımları Şekil 4'te yer almaktadır.

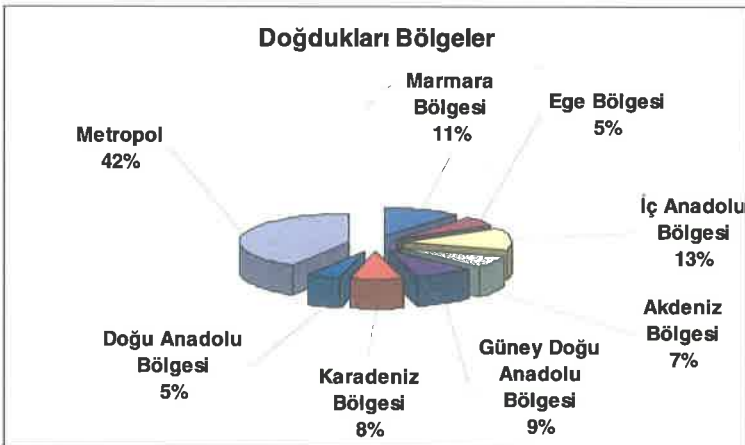
Şekil 4. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Dağıtılan anketlerden geri dönenlerin cinsiyete göre dağılımları Şekil 4'de yer almaktadır.

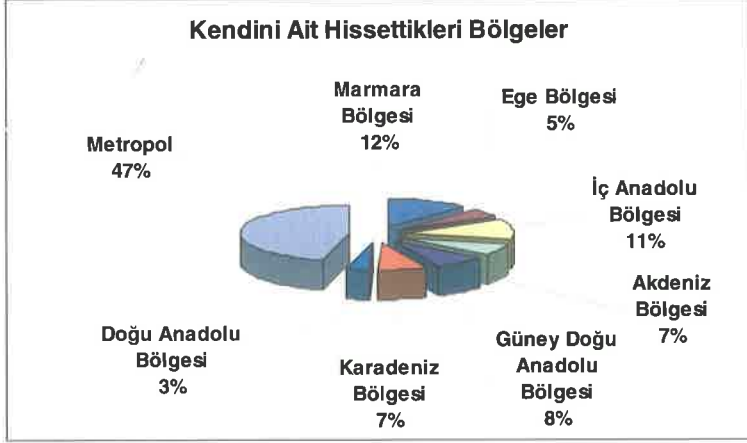
Şekil 4. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Öğrenciler doğdukları bölgeler açısından incelendiğinde, %42'si **Metropol** (İstanbul, Ankara, İzmir); %11'i **Marmara Bölgesi** (Kocaeli, Balıkesir, Sakarya, Bursa, Edirne, Kırklareli, Düzce, Çanakkale, Bolu, Tekirdağ, Yalova); %5'i **Ege Bölgesi** (Aydın, Manisa, Denizli, Muğla, Uşak, Aydın); %13'ü **İç Anadolu Bölgesi** (Kayseri, Konya, Sivas, Nevşehir, Çorum, Kütahya, Yozgat, Niğde, Kırklareli, Eskişehir, Bilecik, Karaman, Kırşehir, Çankırı, Aksaray, Tokat); %7'si **Akdeniz Bölgesi** (Adana, Antakya, İçel, Hatay, Isparta, Burdur); %9'u **Güneydoğu Anadolu Bölgesi** (Şanlı Urfa, Diyarbakır, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya, Mardin, Adıyaman, Hakkari, Şırnak, Batman, Tunceli, Kilis); %5'i **Doğu Anadolu Bölgesi** (Erzurum, Erzincan, Van, Osmaniye, Kars, Iğdır, Gümüşhane, Bingöl, Siirt, Ardahan, Bayburt, Bitlis, Muş, Ağrı) ve %8'i **Karadeniz Bölgesi** (Samsun, Amasya, Ordu, Trabzon, Zonguldak, Karabük, Sinop, Artvin, Rize) doğumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

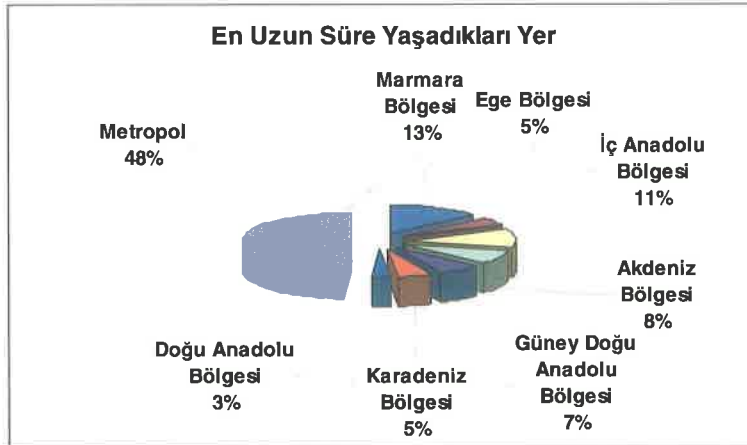
Şekil 5. Öğrencilerin Doğdukları Bölgeye Göre Dağılımı

Öğrencilerin, kendilerini nereli hissettiklerine ilişkin soruya verdikleri cevap, doğdukları bölgelere ilişkin dağılıma benzerlik göstermektedir. İncelemede, kendisini metropollü hissedenlerin oranında metropol doğumlulara göre %5'lik bir fark olduğu ortaya çıkmıştır.

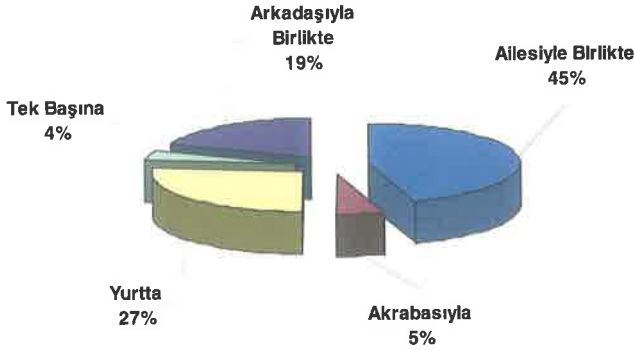
Şekil 6. Öğrencilerin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Dağılımı

Öğrencilerin en uzun yaşadıkları yer dağılımını %48 oranıyla Metropol (İstanbul, Ankara ve İzmir) şehirler oluşturmaktadır.

Şekil 7. Öğrencilerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı

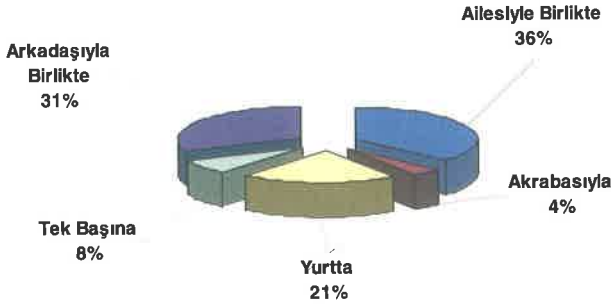
Kız Öğrencilerin Yaşadıkları Yer

Şekil 8. Kız Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı

Kız öğrencilerin %45'i aileleriyle birlikte otururken, %55'i ailesinin yanında oturmamaktadır. Buna karşın Erkek öğrencilerin %36'sı aileleriyle birlikte yaşarken %64'ü ailelerinin yanında yaşamamaktadır.

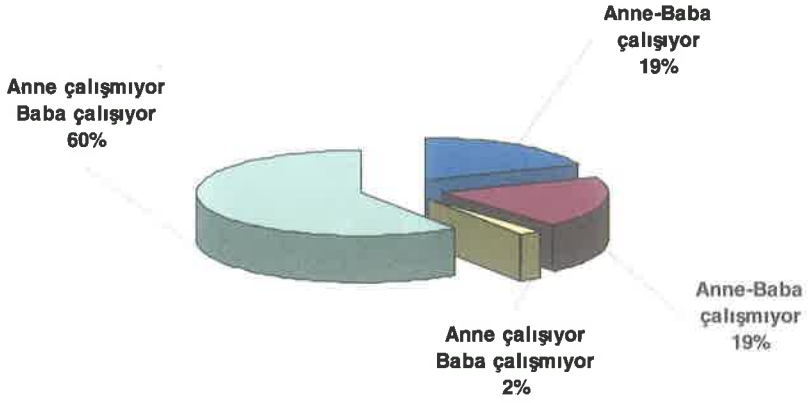
Erkek Öğrencilerin Yaşadıkları Yer

Şekil 9. Erkek Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin çalışma durumları incelendiğinde %60 oranıyla babaları çalışanların annelerinin çalışmadığı gözlemlenmektedir.

Ebeveynlerin Çalışma Durumları

Şekil 10. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

BULGULAR

Anket formundaki sorular kendi içlerinde gruplandırılarak, toplanan anketlerdeki cevaplar istatistikî analize tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

3.1. AHLAKİ NORMLAR

“Ahlaki Normlar”la ilgili sorular, aileden öğrenilmesi gereken ve aileden öğrenilen ahlaki normlar olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmış ve faktör analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar Faktör Analizi Sonucu

AHLAKİ NORMLAR	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans (%)
Evrensel Ahlak		24.347
Dürüst olmak	0.762	
Başkalarına saygı	0.734	
Güvenilir olmak	0.719	
Sorumluluk hissi	0.670	
Hoşgörü	0.657	
Bencil olmamak	0.540	
Görgü kuralları	0.512	
Çalışkanlık	0.498	
Sosyal Normlar		14.258
Dini inançlar	0.766	
İtaat	0.762	
Hayırlı evlat olmak	0.659	
Tutumluluk	0.499	
Sosyal İlişkiler		9.760
Başkalarına güvenmek	0.760	
Özgüven	0.587	
Ayrımcılık yapmamak	0.543	
Yetkinlik		8.884
Bağımsız olmak	0.778	
Para kazanmak	0.729	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		57.248
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.909
	Ki-kare	11559.946
	sd.	136
Bartlett Testi	p değeri	0.000

“Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar”ın ortalama ve standart sapmalarına bakıldığında “*Evrensel Ahlak*”ın aileden öğrenilen en önemli değer olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Aileden Öğrenilmesi Gereken ve Aileden Öğrendiği Ahlaki Normların Ortalama ve Standart Sapmaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar			
1. Evrensel Ahlak	2064	5.194	0.678
2. Sosyal Normlar	2079	4.689	0.980
3. Sosyal İlişkiler	2113	4.750	0.921
4. Yetkinlik	2124	4.455	0.944
Öğrendiği Ahlaki Normlar			
1. Evrensel Ahlak	1946	5.061	0.732
2. Sosyal Normlar	1966	4.615	0.963
3. Sosyal İlişkiler	1994	4.536	0.993
4. Yetkinlik	2009	4.069	1.107

“Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar” ile çalışmaya katılan öğrencilerin bu boyutları ailelerinde ne derece öğrendikleri karşılaştırılmış ve eşleştirilmiş örneklem t testi sonucu Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Ailesinin Öğretmesini Beklediği Ahlaki Normlarla Öğrencilerin Bu Normları Ailelerinden Ne Derece Öğrendikleri Eşleştirilmiş Örneklem t Testi Sonucu

	N	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p değeri
1. Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar	1907	5.203	0.673	10.072	1906	0.000
1. Öğrenilen Ahlaki Normlar		5.060	0.733			
2. Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar	1927	4.692	0.979	4.445	1926	0.000
2. Öğrenilen Ahlaki Normlar		4.616	0.962			
3. Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar	1978	4.762	0.905	10.594	1977	0.000
3. Öğrenilen Ahlaki Normlar		4.535	0.994			
4. Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar	1984	4.454	0.935	15.907	1983	0.000
4. Öğrenilen Ahlaki Normlar		4.068	1.108			

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, “Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar” ve “Aileden Öğrenilen Ahlaki Normlar” faktör ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Öğrenciler bu normların aileleri tarafından daha fazla öğretilmesi gerekliliği üzerinde durmaktadırlar.

Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Fark Testi Analizleri Sonuçları

Faktör analizi sonucunda "Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar"a ilişkin elde edilen "Evrensel Ahlak", "Sosyal Normlar", "Sosyal İlişkiler", "Yetkinlik" alt boyutlarına, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ile ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda cinsiyet, doğdukları bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu değişkenleri ile "Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normlar"ın alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Bkz.Tablo 5,6,7 ve 8).

Tablo 5. Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Öğrenilmesi Gereken Sosyal Normlar	Kız	995	4.625	0.971	-2.750	0.006
	Erkek	1069	4.744	0.987		

Tablo 6. Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilmesi Gereken Sosyal Normlar	Marmara Bölgesi	201	4.614	2.573	0.012
	Ege Bölgesi	93	4.742		
	İç Anadolu Bölgesi	242	4.794		
	Akdeniz Bölgesi	134	4.793		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	163	4.712		
	Karadeniz Bölgesi	139	4.660		
	Doğu Anadolu Bölgesi	85	4.909		
	Metropol	739	4.585		

Ahlaki normların aileler tarafından öğretilmesi gerektiği en fazla doğu bölgelerinde doğanlar tarafından vurgulanırken, metropol şehirlerde ve marmara bölgelerinde doğanlar en az vurgulamışlardır.

Tablo 7. Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilmesi Gereken Sosyal Normlar	Tek başına	127	4.378	3.867	0.004
	Akrabalarımınla	93	4.589		
	Arkadaşımınla birlikte	522	4.730		
	Yurtta	493	4.725		
	Ailemle birlikte	834	4.698		

Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre "Sosyal Normlar"ın aileleri tarafından daha fazla öğretilmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Yaşadıkları yere göre tek yönlü varyans analizi sonucunda da tek başına yaşayanlar, arkadaşıyla, yurttan ve ailesi ile birlikte yaşayanlara göre “Sosyal Normlar”ın aileleri tarafından öğretilmesinin gerekliliğini daha az vurgulamaktadırlar.

Tablo 8. Aileden Öğrenilmesi Gereken Ahlaki Normların Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilmesi Gereken Evrensel Ahlak	Anne Baba Çalışıyor	386	5.081	4.490	0.004
	Anne Baba Çalışmıyor	389	5.221		
	Anne Çalışıyor Baba Çalışmıyor	42	5.164		
	Anne Çalışmıyor Baba Çalışıyor	1188	5.222		

Ebeveynlerin çalışma durumuna göre tek yönlü varyans analizi sonucunda da anne ve babası çalışanlar; annesi babası çalışmayanlar ve annesi çalışıp babası çalışmayanlara göre “Evrensel Ahlak” normunun aileleri tarafından öğretilmesinin gerekliliğini daha az vurgulamışlardır.

Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Fark Testi Analizleri Sonuçları

Aileden öğrenilen “Ahlaki Normlar” faktör analizi sonucunda elde edilen alt boyutlara, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölgeler, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizler cinsiyet, sınıf, okudukları üniversite, yaşadıkları yer, ebeveynlerin çalışma durumu, yaşadıkları bölge, hissettikleri bölge ve doğdukları bölge değişkenleri ile “Aileden Öğrenilen Ahlaki Normlar” arasında anlamlı farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 9,10,11,12,13,14,15 ve 16).

Tablo 9 . Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Cinsiyete göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Öğrenilen Sosyal Normlar	Kız	952	4.568	0.942	-2.090	0.037
	Erkek	1000	4.660	0.984		
Öğrenilen Yetkinlik	Kız	970	4.003	1.108	-2.630	0.008
	Erkek	1024	4.134	1.103		

Tablo 10. Aileden Öğrenilen Ahlaki Değerlerin Sınıflara göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Öğrenilen Yetkinlik	1.Sınıf	929	3.998	1.114	-3.260	0.001
	4.Sınıf	817	4.171	1.096		

Tablo 11. Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Üniversitelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilen Evrensel Ahlak	Metropol Devlet	557	4.988	4.343	0.013
	Metropol Vakıf	483	5.063		
	Anadolu Devlet	906	5.104		

Tablo 12. Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilen Sosyal Normlar	Tek başına	113	4.230	5.925	0.000
	Akrabalarımlla	91	4.486		
	Arkadaşımla birlikte	496	4.603		
	Yurtta	469	4.639		
	Ailemle birlikte	788	4.679		

Tablo 13. Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilen Evrensel Ahlak	Anne Baba Çalışıyor	357	4.960	3.863	0.009
	Anne Baba Çalışmıyor	372	5.073		
	Anne Çalışıyor/Baba Çalışmıyor	43	4.878		
	Anne Çalışmıyor/Baba Çalışıyor	1122	5.092		
			N	Ortalama	F değeri
Öğrenilen Sosyal İlişkiler	Anne Baba Çalışıyor	368	4.442	2.850	0.036
	Anne Baba Çalışmıyor	281	4.472		
	Anne Çalışıyor/Baba Çalışmıyor	43	4.395		
	Anne Çalışmıyor/Baba Çalışıyor	1151	4.586		

Tablo 14. Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilen Sosyal Normlar	Marmara Bölgesi	247	4.560	2.806	0.007
	Ege Bölgesi	92	4.541		
	İç Anadolu Bölgesi	203	4.766		
	Akdeniz Bölgesi	144	4.684		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	116	4.664		
	Karadeniz Bölgesi	89	4.716		
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	4.945		
	Metropol	739	4.585		

Tablo 15. Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi

	N	Ortalama	F değeri	p değeri
--	----------	-----------------	-----------------	-----------------

Öğrenilen Sosyal Normlar	Marmara Bölgesi	247	4,560	2.806	0.007
	Ege Bölgesi	92	4,541		
	İç Anadolu Bölgesi	203	4,766		
	Akdeniz Bölgesi	144	4,684		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	116	4,664		
	Karadeniz Bölgesi	89	4,716		
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	4,945		
	Metropol	739	4,585		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilen Yetkinlik	Marmara Bölgesi	211	4,066	2.228	0.030
	Ege Bölgesi	88	3,830		
	İç Anadolu Bölgesi	201	4,090		
	Akdeniz Bölgesi	114	4,145		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	143	3,874		
	Karadeniz Bölgesi	124	4,133		
	Doğu Anadolu Bölgesi	59	4,407		
	Metropol	792	4,090		

Tablo 16. Aileden Öğrenilen Ahlaki Normların Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Öğrenilen Yetkinlik	Marmara Bölgesi	197	4.051	2.349	0.022
	Ege Bölgesi	88	3.807		
	İç Anadolu Bölgesi	233	4.013		
	Akdeniz Bölgesi	131	4.115		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	161	3.882		
	Karadeniz Bölgesi	133	4.147		
	Doğu Anadolu Bölgesi	87	4.282		
	Metropol	709	4.133		

Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre “*Sosyal Normlar*” ve “*Yetkinlik*” ahlaki normlarının aileleri tarafından daha çok öğretildiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde, 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıfa göre “*Yetkinlik*” normunu aileleri tarafından daha fazla öğretildiğini belirttikleri saptanmıştır.

Tek başına yaşayanlar, arkadaşıyla, yurtda ve ailesi ile birlikte yaşayanlara göre “*Sosyal Normlar*”ı ailelerinden daha az öğrendiklerini belirtirken, annesi babası çalışmayan öğrenciler, annesi babası çalışanlara göre “*Evrinsel Ahlak Normu*”nun aileleri tarafından daha az öğretildiğini belirtmişlerdir. Doğudaki şehirlerde yaşayan öğrenciler, metropol şehirlerde yaşayan öğrencilere göre “*Sosyal Normlar*”ın aileleri tarafından daha fazla öğretildiğini vurgulamaktadırlar. 4. Sınıf öğrencilerinin bağımsızlık ve para kazanma olarak tanımlanan “*Yetkinlik*” normunu ailelerinden daha fazla öğrendikleri saptanmıştır. Anadolu’daki devlet üniversitelerinde okuyan öğrenciler metropol devlet üniversitesinde okuyan öğrencilerden daha çok “*Evrinsel Ahlak*” normunu ailelerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Aileleri ile birlikte yaşayanların diğerlerine göre “*Sosyal Normlar*”ı daha fazla ailelerinden öğrendikleri saptanmıştır. Anne babası çalışan öğrencilerle annesi çalışıp babası çalışmayan öğrenciler arasında “*Evrinsel Ahlak*” normları açısından fark bulunmuştur. Anne babası çalışanlar annesi çalışıp babası çalışmayanlara göre daha fazla “*Evrinsel*

Ahlak” normlerini vurgulamışlardır. Metropol şehirlerde yaşayanlar batı ve doğu şehirlerinde yaşayanlara göre “*Sosyal Normlar*”ı daha az önemsemektedirler.

3.2. BENLİK DEĞERLERİ

Anket formunda yer alan “Benlik Değerleri”yle ilgili sorular kendi içlerinde faktör analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 17’ de verilmiştir.

Tablo 17. Benlik Değerleri Faktör Analizi Sonucu

BENLİK DEĞERLERİ	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Kendisi		29.359
Kendimi çok severim	0.890	
Kendimi çok beğenirim.	0.849	
Kendimle barışık biriyim	0.696	
Yaşamı		24.937
Hayatımda hiçbir şey ters gitmez.	0.866	
İşlerim hep yolunda gider.	0.753	
Genel olarak düşündüğümde kendimi mutlu bir insan olarak tanımlarım	0.657	
Ailesi		19.795
Ailemin yaşam tarzından çok memnunum	0.865	
Ailemin ekonomik durumundan çok memnunum	0.844	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		74.091
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.795
Bartlett Testi	Ki-kare sd. p değeri	6601.573 28 0.000

Ortalama ve standart sapmalarına bakıldığında “Benlik Değerleri” ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerin “Ailesi” ile ilgili benlik değerini en önemli benlik değeri faktörü olarak vurguladıkları saptanmıştır (Bkz. Tablo 18).

Tablo18. Benlik Değerlerinin Ortalama ve Standart Sapmaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Kendisi	2143	4.027	1.065
Yaşamı	2154	3.848	0.957
Ailesi	2167	4.393	1.204

Faktör analizi sonucunda “Benlik Değerleri”ne ilişkin elde edilen “Kendisi”, “Yaşamı” ve “Ailesi” ile ilgili benlik değerleri alt boyutlarına, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde, üniversiteler, yaşadıkları yer, ebeveynlerinin çalışma durumu değişkenleri ile “Benlik Değerleri” alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Analizler sonucunda aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değişkenlerle ilgili bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir (Tablo 19, 20, 21, 22, 23 ve 24).

Tablo 19. Benlik değerinin Üniversitelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Ailesi İle İlgili Benlik Değerleri	Metropol Devlet	602	4.198	19.201	0.000
	Metropol Vakıf	551	4.633		
	Anadolu Devlet	1014	4.380		

Metropol vakıf, Metropol devlet ve Anadolu devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “Ailesi” ile ilgili benlik değerlerinin birbirlerinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Metropol Vakıf üniversitelerde okuyan öğrencilerin, diğerlerine göre ailelerinden daha fazla memnun oldukları bulunmuştur. Benzer sonuçlar Gazi Üniversitesi araştırmasında da yer almaktadır (2003, s. 215).

Tablo 20. Benlik Değerinin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Ailesi İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	211	4.408	5.966	0.000
	Ege Bölgesi	99	4.455		
	İç Anadolu Bölgesi	249	4.323		
	Akdeniz Bölgesi	138	4.246		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	168	4.128		
	Karadeniz Bölgesi	142	4.261		
	Doğu Anadolu Bölgesi	93	3.957		
	Metropol	772	4.569		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Kendisi İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	206	4.050	8.065	0.000
	Ege Bölgesi	99	4.077		
	İç Anadolu Bölgesi	247	3.854		
	Akdeniz Bölgesi	138	3.973		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	168	3.661		
	Karadeniz Bölgesi	139	3.921		
	Doğu Anadolu Bölgesi	92	3.768		
	Metropol	765	4.208		

Tablo 21. Benlik Değerinin Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Ailesi İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	227	4.383	2.692	0.009
	Ege Bölgesi	97	4.433		
	İç Anadolu Bölgesi	214	4.542		
	Akdeniz Bölgesi	126	4.214		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	144	4.184		
	Karadeniz Bölgesi	131	4.344		
	Doğu Anadolu Bölgesi	62	4.040		
	Metropol	864	4.463		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Yaşamı İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	225	3.822	2.716	0.008
	Ege Bölgesi	96	3.899		
	İç Anadolu Bölgesi	214	3.857		
	Akdeniz Bölgesi	127	3.861		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	148	3.588		
	Karadeniz Bölgesi	130	3.733		
	Doğu Anadolu Bölgesi	59	3.610		
	Metropol	858	3.897		

Tablo 22. Benlik Değerinin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Kendisi İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	264	4.013	7.779	0.000
	Ege Bölgesi	99	4.007		
	İç Anadolu Bölgesi	217	3.876		
	Akdeniz Bölgesi	151	3.927		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	128	3.576		
	Karadeniz Bölgesi	97	3.863		
	Doğu Anadolu Bölgesi	54	3.673		
	Metropol	968	4.165		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Ailesi İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	270	4.352	3.397	0.001
	Ege Bölgesi	101	4.436		
	İç Anadolu Bölgesi	219	4.395		
	Akdeniz Bölgesi	151	4.281		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	128	4.055		
	Karadeniz Bölgesi	100	4.270		
	Doğu Anadolu Bölgesi	55	4.064		
	Metropol	977	4.494		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Yaşamı İle İlgili Benlik Değerleri	Marmara Bölgesi	268	3.872	2.434	0.017
	Ege Bölgesi	100	3.930		
	İç Anadolu Bölgesi	216	3.835		
	Akdeniz Bölgesi	151	3.859		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	130	3.641		
	Karadeniz Bölgesi	99	3.663		
	Doğu Anadolu Bölgesi	53	3.535		
	Metropol	973	3.878		

Metropol şehirlerde, marmara bölgesinde ve ege bölgesinde doğan veyaşayan öğrenciler diğer tüm bölgelere göre daha fazla kendilerinden ve ailelerinden memnun olduklarını vurgulamaktadırlar.

Tablo 23. Benlik Değerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Kendisi İle İlgili Benlik Değerleri	Tek Başına	133	4.236	4.480	0.001
	Akrabalarımla	97	3.928		
	Arkadaşımlla				
	Birlikte	524	3.933		
	Yurtta	499	3.948		
	Ailemle Birlikte	863	4.109		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Ailesi ile ilgili benlik değerleri	Tek başına	133	4.425	4.631	0.001
	Akrabalarımla	97	4.098		
	Arkadaşımlla				
	birlikte	531	4.286		
	Yurtta	504	4.349		
	Ailemle birlikte	875	4.506		

Tek başına yaşayan öğrencilerin, “Kendisi” ile ilgili benlik değerleri ailesi, arkadaşları, akrabaları ile birlikte veya yurttaki yaşayanlara göre daha fazladır. Ailesi ile birlikte yaşayanlar, arkadaşları ve akrabalarıyla birlikte yaşayanlara göre daha fazla ailelerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

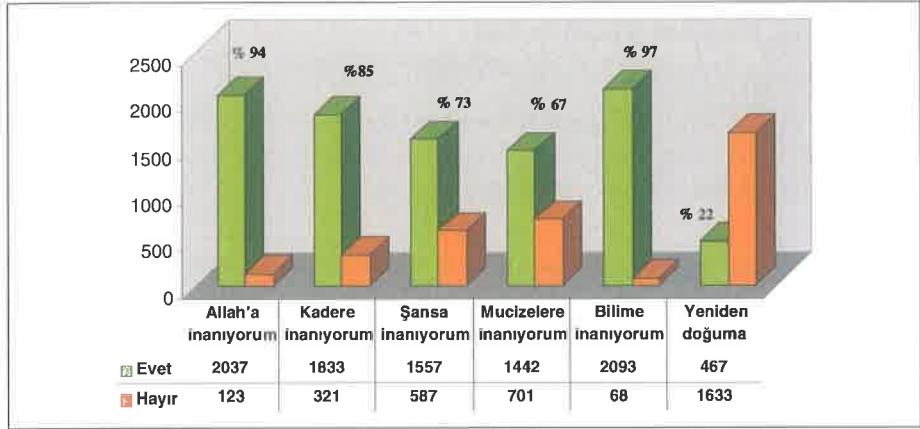
Tablo 24. Benlik Değerinin Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Kendisi İle İlgili Benlik Değerleri	Anne Baba				
	Çalışıyor	400	4.178	4.987	0.002
	Anne Baba				
	Çalışmıyor	399	3.896		
	Anne Çalışıyor				
	Baba Çalışmıyor	46	3.891		
Anne Çalışmıyor					
Baba Çalışıyor	1240	4.038			
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Ailesi İle İlgili Benlik Değerleri	Anne Baba				
	Çalışıyor	403	4.378	6.619	0.000
	Anne Baba				
	Çalışmıyor	405	4.170		
	Anne Çalışıyor				
	Baba Çalışmıyor	46	4.554		
Anne Çalışmıyor					
Baba Çalışıyor	1253	4.469			

Annesi ve babası çalışan öğrencilerin “Kendisi” ile ilgili benlik değerleri, annesi ve babası çalışmayan öğrencilere göre daha fazladır. Ayrıca, annesi çalışmıyor babası çalışan öğrencilerin “Ailesi” ile ilgili benlik değerlerinin anne ve babası çalışmayanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

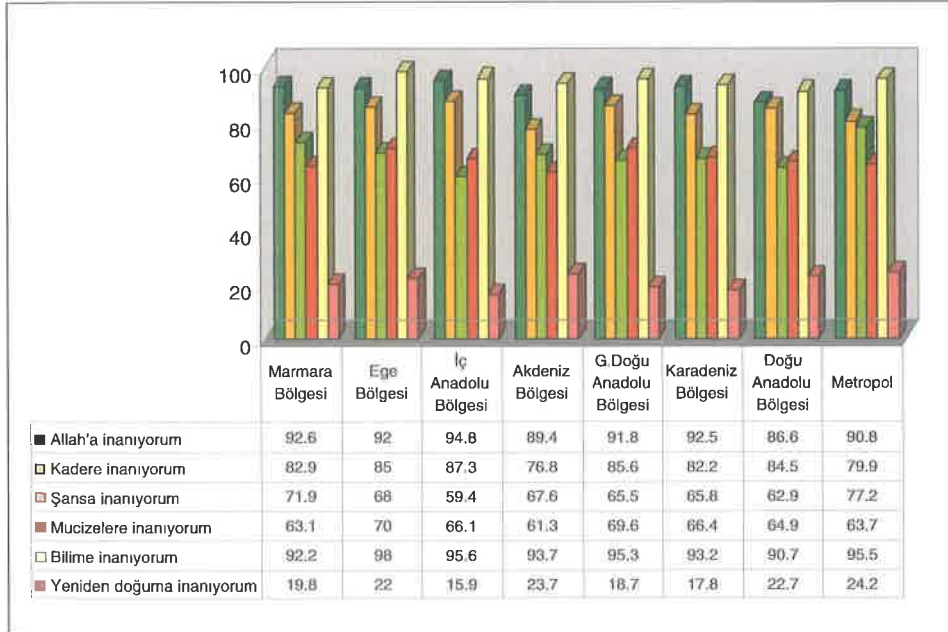
3.3. KADERCİLİK VE BİLİME İNANMA

“Kaderciliğe ve Bilime İnanma” ile ilgili sorulara verilen cevaplar Şekil 11’deki gibidir.

Şekil 11. Kaderciliğe ve Bilime İnanma

Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir çoğunluğu Allah'a, kadere, şansa ve bilime inanmakta, yeniden doğuma ise inanmamaktadırlar.

Şekil 12. Doğdukları bölgelere göre inandıkları değerlerin oranları

Ancak doğdukları bölgelere göre metropol şehirlerde ve batı bölgelerinde doğanlar bilime daha fazla inandıklarını vurgulamaktadırlar. Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadoluda doğanlar, kadere ve şansa diğer bölgelerde doğanlardan daha fazla inanmaktadırlar (Bkz. Şekil 12). Benzer sonuçlar Esmer ve diğerlerinin (1991) araştırmasında da bulunmuştur.

3.4. GENEL YAŞAM DEĞERLERİ

“Genel Yaşam Değerleri” içinde bulunan 80 soru kendi içinde faktör analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonunda bulunan beş ana boyut ve bu ana boyutları açıklayan alt boyutlar aşağıda Tablo 25’de yer almaktadır.

Tablo 25. Genel Yaşam Değerleri Faktör Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Çalışmanın Anlamı	1927	4.337	0.535
Çalışma İnancı	2043	4.836	0.897
Statü Sahibi Olmak	2041	3.243	1.043
Çalışma Ahlakı ve Dürüstlük	2157	5.380	1.148
Çalışma Eğilimi ve Tercihi	2094	3.870	0.924
Bireysel Dokunulmazlık	1984	4.144	0.703
Bireysel Özgürlük	2025	3.023	1.347
Yaşama ve Canlıya Saygı	2143	4.199	1.302
Özel Hayatın Korunması	2129	5.189	0.939
Sosyal Değerler	1825	3.500	0.518
Hoşgörülü Olmak	2050	2.570	1.076
Ayrımcılık Yapmamak	2060	4.948	1.251
Sosyal Farklılaşma	2064	2.661	1.183
Dindarlık	2046	4.039	1.090
Aylak Zaman	2056	3.626	1.175
Güven	2171	3.171	0.908
Ahlaki Değerler	1915	3.269	0.525
Evrensel Normlara Aykırı Değerler	2027	1.909	0.878
Aileye Önem Vermek	2062	4.646	0.864
Dini ve Millî Değerlere Önem Vermek	2123	2.278	1.425
Otoriteye Saygı	2088	4.288	1.033
Kadın Erkek İlişkileri	1835	3.196	0.612
Cinsel Özgürlük	1989	2.581	1.237
Geleneksel Aile Yapısı	2030	1.833	1.003
Demokratik Aile Yapısı	2092	4.471	1.137
Erkek Egemenliği	2095	3.464	1.528
Maddiyata Bağılı Mutluluk	2131	3.679	1.187

Tabloda yer alan değerler ve demografik değişkenlerle olan ilişkileri aşağıda yer almaktadır.

3.4.1. ÇALIŞMANIN ANLAMI

“Çalışmanın Anlamı” faktörü “Çalışma İnanç”, “Statü Sahibi Olmak”, “Çalışma Ahlak ve Dürüstlüğü” ve “Çalışma Eğilimi ve Tercih” alt boyutlarından oluşmaktadır.

“Çalışmanın Anlamı” faktörünün alt boyutları Tablo 26’ da gösterilmiştir.

Tablo 26. Çalışmanın Anlamı Faktör Analiz sonucu

ÇALIŞMANIN ANLAMI	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Çalışma İnanç		17.829
Çalışmayan insan tembelliğe alışır.	0.743	
Çalışmak topluma karşı bir sorumluluktur.	0.740	
Emek harcamadan para kazanmak doğru değildir.	0.643	
İş. daha az aylak zamana yol açsa bile herşeyden önce gelir.	0.625	
İnsanın yeteneklerini tam olarak geliştirebilmesi için bir işinin olması gereklidir.	0.546	
Statü Sahibi Olmak		13.952
Bir yerde yönetici olmak. konusunda uzman olmaktan daha önemlidir.	0.751	
Diploma almak bir üniversite öğrencisinin tek amacıdır.	0.693	
İyi bir üniversite veya bölümden mezun olmak iş bulmanın garantisidir.	0.671	
Tanınmış bir şirkette çalışmak çok önemlidir.	0.446	
Çalışma Ahlak ve Dürüstlüğü		13.390
Yakalanma ihtimali yoksa vergi kaçırılabilir.	0.894	
Bir insanın geçimini sağlamak için rüşvet alması doğaldır.	0.893	
Çalışma Eğilimi ve Tercih		7.988
Kazancı az olsa bile sevilen bir işi yapmak çok önemlidir.	0.648	
İnsanlar istemiyorlarsa çalışmak durumunda değildir.	0.579	
Maaşı az olsa bile devlet memuru olmak büyük bir güvencedir.	0.509	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		53.159
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.752
Bartlett Testi	Ki-kare sd. p değeri	5018.527 91 0.000

“Çalışmanın anlamı” faktör analizi sonucunda elde edilen alt boyutlara, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 27. Çalışmanın Anlamı Değerlerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Statü Sahibi Olmak	Kız	975	3.156	1.031	-3.440	0.001
	Erkek	1050	3.315	1.047		
Çalışma Ahlakı ve Dürüstlük	Kız	1033	5.548	0.971	6.760	0.000
	Erkek	1106	5.218	1.275		
Çalışma Eğilimi ve Tercihi	Kız	995	3.924	0.913	2.560	0.010
	Erkek	1081	3.820	0.937		

Cinsiyet ve "Çalışmanın Anlamı" arasındaki farklılıklar incelendiğinde, kız öğrenciler "*Çalışma Ahlakı ve Dürüstlük*" boyutunu vurgularken, erkek öğrenciler "*Statü Sahibi Olmak*" boyutunu vurgulamışlardır.

Tablo 28. Çalışmanın Anlamı Değerlerinin Sınıfa Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Çalışma Ahlakı ve Dürüstlük	1. Sınıf	1008	5.416	1.135	2.150	0.030
	4. sınıf	862	5.299	1.204		

Birinci sınıf öğrencileri "*Çalışma Ahlakı ve Dürüstlük*" boyutunu , 4. sınıf öğrencilerine göre daha önemli olarak vurgulamışlardır.

Tablo 29. Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Değerler Faktörleri Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Statü Sahibi Olmak	Anne Baba Çalışıyor	368	3.245	2.663	0.047
	Anne Baba Çalışmıyor				
	Anne Çalışıyor / Baba Çalışmıyor	44	3.222		
	Anne Çalışmıyor / Baba Çalışıyor				
		1183	3.286		

Babası çalışmayan öğrencilerin "*Statü Sahibi Olmak*"ı daha fazla istedikleri görülmüştür.

İŞ KABULÜ KRİTERLERİ SORU GRUBU FARK TESTİ SONUÇLARI

Öğrencilerin işe girerken aradıkları kriterleri ortaya koymaya yönelik olarak hazırlanan 10 soruya cinsiyet farklılığına göre verilen cevaplar aşağıda Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30. İş Kabul Kriterlerinin Cinsiyete Göre t Testi sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Baskısız bir ortam	Kız	1011	5.355	0.795	2.297	0.022
	Erkek	1085	5.270	0.900		
İş güvencesi	Kız	1013	5.541	0.729	4.405	0.000
	Erkek	1081	5.387	0.872		
Statüsü / saygınlığı olan bir iş	Kız	1009	5.228	0.892	3.744	0.000
	Erkek	1081	5.069	1.043		
Uygun çalışma saatleri	Kız	1007	5.201	0.903	3.712	0.000
	Erkek	1083	5.041	1.065		
Yükselebilme fırsatı	Kız	1007	5.466	0.788	4.446	0.000
	Erkek	1083	5.293	0.986		
Eğitim imkanları	Kız	1007	5.443	0.793	5.881	0.000
	Erkek	1083	5.209	1.021		
Yeteneklerin kullanabileceği bir iş	Kız	1007	5.465	0.803	2.994	0.003
	Erkek	1081	5.351	0.938		
Gelişme fırsatları	Kız	1009	5.516	0.775	3.214	0.001
	Erkek	1079	5.397	0.924		
Yurtdışı kariyer imkanı	Kız	1011	5.116	1.168	3.227	0.001
	Erkek	1079	4.944	1.254		
Prosedürlerin varolduğu bir ortam	Kız	1000	3.854	1.512	-2.239	0.025
	Erkek	1078	4.007	1.604		

Kız öğrenciler baskısız bir ortam, iş güvencesi, uygun çalışma saatleri, yükselebilme fırsatı, statüsü ve saygınlığı olan bir iş, eğitim imkanları, yeteneklerini kullanabileceği bir iş, gelişme fırsatları, yurtdışı kariyer imkanını iş kabul etme kriterleri arasında sıralarken erkek öğrenciler sadece prosedürlerin varolduğu bir ortamı iş kabul etme kriterleri içinde vurgulamışlardır. Bu durum çalışmanın anlamı faktörleri içindeki çalışma eğilimi ve tercihi faktörüyle de paralellik göstermektedir.

Tablo 31. İş Kabul Kriterlerinin Okuduğu Sınıfa Göre t Testi Analizi

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Baskısız Bir Ortam	1. Sınıf	976	5.359	0.823	2.463	0.014
	4. Sınıf	850	5.261	0.867		
İş Güvencesi	1. Sınıf	974	5.502	0.818	2.509	0.012
	4. Sınıf	851	5.405	0.824		
Eğitim İmkanları	1. Sınıf	974	5.371	0.872	2.180	0.029
	4. Sınıf	846	5.274	0.997		

1. sınıflar baskısız bir ortamı ve iş güvencesi olan, aynı zamanda eğitim imkanları da sunan iş yerlerinde çalışmak istemektedirler.

Tablo 32. İş Kabul Kriterlerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
İyi Bir Maaş	Tek Başına	129	5.186	3.485	0.008
	Akrabalarımlla	94	5.096		
	Arkadaşımlla				
	Birlikte	526	4.964		
	Yurtta	488	5.016		
	Ailemle Birlikte	856	5.134		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Statüsü -saygınlığı olan bir iş	Tek başına	130	5.115	5.456	0.000
	Akrabalarımlla	94	5.213		
	Arkadaşımlla				
	Birlikte	526	4.996		
	Yurtta	489	5.133		
	Ailemle Birlikte	854	5.244		

Ailesi ile yaşayanlar statüsü-saygınlığı olan bir iş isterken, tek başına yaşayanlar ise iyi bir maaşı olan işi tercih etmektedirler.

3.4.2. BİREYSEL DOKUNULMAZLIK

Genel yaşam değerleri içinde yer alan ve "Bireysel Dokunulmazlık" olarak adlandırılan değere ait faktör analizi sonuçları Tablo 33' de verilmiştir.

Tablo 33. Bireysel Dokunulmazlık Faktör Analiz sonucu

BİREYSEL DOKUNULMAZLIK	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Bireysel Özgürlük		30.433
Tedavi edilemeyecek bir hastalığa yakalanan kişinin yaşamına son verme (ötenazi) hakkının olması doğrudur.	0.775	
Alkol kullanmakta sakınca yoktur.	0.762	
İntihar etmek doğal bir haktır.	0.694	
Kendimi dindar hissetmem için dini vecibeleri yerine getirmem şart değil.	0.641	
Yaşama ve Canlıya Saygı		17.254
Hayvanların kimyasal araştırmalarda denek olarak kullanılması uygun değildir.	0.887	
İnsanların kimyasal araştırmalarda denek olarak kullanılması uygun değildir.	0.718	
Özel Hayatın Korunması		13.892
İnsanların özel hayatlarının kameraya çekilmesi doğru değildir.	0.755	
Organ bağışlamak doğrudur.	0.572	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		53.159
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.752
Bartlett Testi	Ki-kare sd.	2556.105 28
	p değeri	0.000

“Bireysel Dokunulmazlık” faktör analizi sonucunda elde edilen alt boyutlara, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo 34, 35, 36, 37, 38, ve 39’da verilmiştir.

Tablo 34. Bireysel Dokunulmazlığın Cinsiyete göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Yaşama ve Canlıya Saygı	Kız	1030	4.395	1.242	6.920	0.000
	Erkek	1095	4.009	1.330		
Özel Hayatın Korunması	Kız	1020	5.256	0.893	3.200	0.001
	Erkek	1092	5.125	0.975		

Kız öğrenciler “Yaşama ve Canlıya Saygı” ile “Özel Hayatın Korunması” boyutlarını erkek öğrencilere göre daha önemli olarak vurgulamışlardır.

Tablo 35. Bireysel Dokunulmazlığın Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Bireysel Özgürlük	Marmara Bölgesi	197	3.140	16.039	0.000
	Ege Bölgesi	84	2.884		
	İç Anadolu Bölgesi	237	2.629		
	Akdeniz Bölgesi	131	3.029		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	161	2.525		
	Karadeniz Bölgesi	133	2.936		
	Doğu Anadolu Bölgesi	87	2.612		
	Metropol	725	3.395		

Tablo 36. Bireysel Dokunulmazlığın Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Bireysel Özgürlük	Marmara Bölgesi	216	3.046	23.131	0.000
	Ege Bölgesi	85	2.815		
	İç Anadolu Bölgesi	208	2.506		
	Akdeniz Bölgesi	120	2.856		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	139	2.408		
	Karadeniz Bölgesi	124	2.762		
	Doğu Anadolu Bölgesi	60	2.321		
	Metropol	804	3.403		
Özel Hayatın Korunması	Marmara Bölgesi	223	5.182	2.232	0.029
	Ege Bölgesi	92	5.277		
	İç Anadolu Bölgesi	210	5.069		
	Akdeniz Bölgesi	124	5.315		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	147	5.105		
	Karadeniz Bölgesi	132	5.117		
	Doğu Anadolu Bölgesi	61	4.951		
	Metropol	846	5.245		

Tablo 37. Bireysel Dokunulmazlığın Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Bireysel Özgürlük	Marmara Bölgesi	252	3.140	17.829	0.000
	Ege Bölgesi	88	3.043		
	İç Anadolu Bölgesi	208	2.606		
	Akdeniz Bölgesi	144	2.891		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	125	2.268		
	Karadeniz Bölgesi	94	2.870		
	Doğu Anadolu Bölgesi	52	2.303		
	Metropol	916	3.302		

“Bireysel Özgürlük” olarak tanımladığımız birey olarak kendine ait her türlü hakka sahip olma boyutu, metropol şehirlerde doğanlar ve yaşayanlar için daha önemli olarak vurgulanmıştır. Aynı şekilde kendilerini metropol şehirlere ait hissedenlerde de önemli bir değer olarak görülmektedir.

Tablo 38. Bireysel Dokunulmazlığın Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Bireysel Özgürlük	Tek Başına	125	3.740	18.918	0.000
	Akrabalarımla	89	3.250		
	Arkadaşımlla				
	Birlikte	501	2.697		
	Yurtta	471	2.961		
	Ailemlle Birlikte	829	3.123		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Yaşama ve Canlıya Saygı	Tek Başına	132	3.720	6.034	0.000
	Akrabalarımla	94	4.372		
	Arkadaşımlla				
	Birlikte	529	4.141		
	Yurtta	496	4.206		
	Ailemlle Birlikte	866	4.281		

Tek başına yaşayanlar “Bireysel Özgürlüğü” daha çok isterken, “Yaşama ve Canlıya Saygı” değerini daha az önemsediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 39. Bireysel Dokunulmazlığın Sınıfa Göre Değerler faktörleri t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Bireysel özgürlük	1. Sınıf	939	2.961	1.367	-2.550	0.011
	4. sınıf	815	3.125	1.314		

4.Sınıf öğrencileri, 1.Sınıf öğrencilerine göre “Bireysel Özgürlük” değerine daha fazla önem vermektedirler.

3.4.3. SOSYAL DEĞERLER

“Sosyal Değerler” faktör analiz sonucunda “Hoşgörülü Olmak”, “Ayrımcılık Yapmamak”, “Sosyal Farklılaşma”, “Dindarlık”, “Aylak Zaman” ve “Güven” alt boyutları bulunmuştur.

Tablo 40. Sosyal Değerler Faktör Analiz sonucu

SOSYAL DEĞERLER	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Hoşgörülü olmak		15.187
Uyuşturucu bağımlısı bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.		
Psikolojik rahatsızlığı olan bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.	0.791	
Alkollik bir komşuya sahip olmanın bir önemi yoktur.	0.731	
Bulaşıcı hastalığa sahip bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.	0.722	
Adi suçlardan sabıkalı bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.	0.720	
	0.664	
Ayrımcılık yapmamak		
Yabancı uyruklu bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.		
Başka etnik kökenden bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.	0.888	
Farklı dini inanışlara sahip olan bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.	0.883	
	0.722	
Sosyal Farklılaşma		9.747
Marka giyim bir statü göstergesidir.		
Trafikte önündeki arabayı sollamak çok önemlidir.	0.711	
Aynı yeteneklere sahip ama farklı milliyetlerden olan kişiler bir işe başvurmuşsa, bunların arasından öncelikle Türkler işe alınmalıdır.	0.654	
	0.523	
Dindarlık		8.119
Günün belli bir zamanının dini vecibeleri yerine getirmek için kullanılması doğrudur.		
Dini kurallara göre yaşayan bir komşuya sahip olmanın bir sakıncası yoktur.	0.788	
Benzer inançlara sahip olanlar birlikte daha fazla zaman geçirmelidir.	0.621	
	0.502	
Aylak zaman		7.483
İnsanların bir araya geldiklerinde ülke sorunlarını tartışmaları kaçınılmazdır.		
Erkekler sabahları genellikle futbol konuşulur.	0.709	
	0.667	
Güven		6.442
En ufak bir açığımda insanlar hemen benden yararlanmaya çalışmaz.		
Genelde insanlar güvenilirdir.	0.776	
	0.700	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		59.048
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.703
		7714.754
Bartlett Testi	Ki-kare	153
	sd.	0.000
	p değeri	

“Sosyal Değerler” faktör analizi sonucunda elde edilen alt boyutlara, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo 41, 42, 43, 44 ve 45’de verilmiştir.

Tablo 41. Sosyal Değerlerin Cinsiyete Göre Varyans Analizi Sonucu

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Ayrımcılık yapmamak	Kız	985	5.062	1.215	4.010	0.000
	Erkek	1060	4.841	1.278		
Sosyal farklılaşma	Kız	982	2.367	1.100	-11.190	0.000
	Erkek	1064	2.935	1.196		
Dindarlık	Kız	973	3.907	1.083	-5.250	0.000
	Erkek	1057	4.160	1.084		
Güven	Kız	981	2.479	1.073	-3.660	0.000
	Erkek	1053	2.654	1.071		

Kız öğrenciler, “Sosyal Değerler” içerisinde “*Ayrımcılık Yapmama*” değerini önemli olarak belirtirken, erkek öğrenciler ise “*Sosyal Farklılaşma*”, “*Dindarlık*” ve “*Güven*” değerlerini önemli olarak vurgulamışlardır.

Tablo 42. Sosyal Değerlerin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Dindarlık	Marmara Bölgesi	193	3.945	3.905	0.000
	Ege Bölgesi	86	4.039		
	İç Anadolu Bölgesi	240	4.207		
	Akdeniz Bölgesi	134	4.050		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	160	4.246		
	Karadeniz Bölgesi	138	4.065		
	Doğu Anadolu Bölgesi	86	4.205		
	Metropol	730	3.896		

Tablo 43. Sosyal Değerlerin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Dindarlık	Marmara Bölgesi	217	4.025	9.628	0.000
	Ege Bölgesi	85	4.129		
	İç Anadolu Bölgesi	207	4.330		
	Akdeniz Bölgesi	120	4.178		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	142	4.411		
	Karadeniz Bölgesi	131	4.191		
	Doğu Anadolu Bölgesi	59	4.311		
	Metropol	806	3.851		

Tablo 44. Sosyal Değerlerin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Dindarlık	Marmara Bölgesi	253	4.021	10.135	0.000
	Ege Bölgesi	89	3.955		
	İç Anadolu Bölgesi	212	4.362		
	Akdeniz Bölgesi	142	4.033		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	125	4.525		
	Karadeniz Bölgesi	97	4.155		
	Doğu Anadolu Bölgesi	53	4.302		
Metropol	918	3.874			

Sosyal değerler içinde yer alan dindarlık boyutu doğu, güneydoğu ve iç Anadoluda doğan, yaşayan ve kendini oralı olarak hissedenlerde; diğer bölgelere göre daha önemli bir boyut olarak vurgulanmıştır.

Tablo 45. Sosyal Değerlerin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Hoşgörülü Olma	Tek Başına	124	2.877	2.819	0.024
	Akrabalarımlla	91	2.591		
	Arkadaşımla				
	Birlikte	511	2.573		
	Yurtta	475	2.533		
	Ailemle Birlikte	840	2.543		
Sosyal Farklılaşma	Tek Başına	128	3.104	6.345	0.000
	Akrabalarımlla	91	2.524		
	Arkadaşımla				
	Birlikte	512	2.593		
	Yurtta	472	2.567		
	Ailemle Birlikte	834	2.708		
Dindarlık	Tek Başına	125	3.923	2.931	0.020
	Akrabalarımlla	91	3.832		
	Arkadaşımla				
	Birlikte	515	4.162		
	Yurtta	476	4.023		
	Ailemle Birlikte	828	4.017		

“Hoşgörülü Olma” ve “Sosyal Farklılaşma” tek başına yaşayanlar için önemli değerler iken, “Dindarlık”, arkadaşları ile birlikte yaşayanlar için önemli bir değer olarak ortaya çıkmıştır.

3.4.4. AHLAKİ DEĞERLER

“Ahlaki Değerler” faktörü içinde yer alan alt boyutlar Tablo 46’da gösterilmiştir.

Tablo 46. Ahlaki Değerler Faktör Analiz sonucu

AHLAKİ DEĞERLER	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Evrensel Normlara Aykırı Değerler		15.243
Ücret ödmeden toplu taşıma araçlarına kaçak binmek bir keyiftir.	0.686	
Fahişelik bir meslektir.	0.580	
İnsanlar anne ve babalarını sevip saymak zorunda değildir.	0.588	
Eşimin cinsiyeti önemli değildir, önemli olan bana uygun birisi olmasıdır.	0.551	
Uyuşturucu kullanılması uygundur.	0.457	
Yaşlılara saygı duyulmamalıdır.		
Aileye Önem Vermek		13.697
Hayattaki en önemli amaçlardan biri kişinin ailesinin kendisiyle gurur duymasını sağlamasıdır.	0.649	
İstedığımız gibi olmasalar ve istediklerimizi sağlayamasalar bile anne ve babamızı her zaman sevmeliyiz.	0.644	
Ev kadınlığı da bir meslektir.	0.592	
Bir çocuğun mutlu olarak büyüebilmesi için anne ve babasıyla yaşayacağı bir aile ortamına ihtiyacı vardır.	0.575	
Ebeveynler çocukları için yaşmalıdır.	0.549	
Dini ve Milli Değerlere Önem Vermek		12.414
İnsanların kendi milliyetlerinden başka bir milliyetten biriyle evlenmesi yanlıştır.	0.815	
İnsanların kendi dinlerinden başka bir dinden biriyle evlenmesi yanlıştır.	0.805	
Otoriteye Saygı		9.743
Konusunda uzman kişilere saygı duyulmalıdır.	0.783	
Makam sahibi insanlara saygı duyulmalıdır.	0.700	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		51.090
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.773
Bartlett Testi	Ki-kare sd. p değeri	4805.911 105 0.000

“Ahlaki Değerler” faktör analizi sonucunda elde edilen alt boyutlara, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 47. Ahlaki Değerlerin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Evrensel Normlara Aykırı Değerler	Kız	967	1.780	0.794	-6.530	0.000
	Erkek	1043	2.032	0.932		

Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre, “*Evrensel Normlara Aykırı Değerler*”i daha çok önemsemektedirler.

Tablo 48. Ahlaki Değerlerin Sınıfa Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Evrensel Normlara Aykırı Değerler	1. Sınıf	946	1.877	0.852	-2.180	0.028
	4. sınıf	808	1.971	0.922		

4.sınıfta okuyanlar, 1.sınıf öğrencilerine göre, “*Evrensel Normlara Aykırı Değerler*”i daha çok önemsemektedirler.

Tablo 49 Ahlaki Değerlerin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analiz sonucu

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Dini ve Milli Değerlere Önem Vermek	Marmara Bölgesi	201	2.284	4.746	0.000
	Ege Bölgesi	97	2.268		
	İç Anadolu Bölgesi	243	2.407		
	Akdeniz Bölgesi	141	2.344		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	167	2.290		
	Karadeniz Bölgesi	140	2.511		
	Doğu Anadolu Bölgesi	92	2.793		
	Metropol	751	2.080		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Evrensel Normlara Aykırı Değerler	Marmara Bölgesi	192	1.985	2.718	0.008
	Ege Bölgesi	88	1.784		
	İç Anadolu Bölgesi	237	1.867		
	Akdeniz Bölgesi	124	1.845		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	161	1.764		
	Karadeniz Bölgesi	136	1.977		
	Doğu Anadolu Bölgesi	88	1.809		
	Metropol	726	2.011		

Tablo 50. Ahlaki Değerlerin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analiz Sonucu

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Aileye Önem Vermek	Marmara Bölgesi	257	4.584	4.756	0.000
	Ege Bölgesi	92	4.787		
	İç Anadolu Bölgesi	211	4.761		
	Akdeniz Bölgesi	144	4.819		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	128	4.886		
	Karadeniz Bölgesi	95	4.552		
	Doğu Anadolu Bölgesi	56	4.607		
	Metropol	926	4.562		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Dini ve Milli Değerlere Önem Vermek	Marmara Bölgesi	263	2.291	2.950	0.004
	Ege Bölgesi	97	2.196		
	İç Anadolu Bölgesi	216	2.539		
	Akdeniz Bölgesi	152	2.230		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	131	2.271		
	Karadeniz Bölgesi	98	2.342		
	Doğu Anadolu Bölgesi	56	2.759		
	Metropol	946	2.162		

Tablo 51. Ahlaki Değerlerin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analiz Sonucu

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Evrensel Normlara aykırı değerler	Marmara Bölgesi	212	1.940	2.597	0.011
	Ege Bölgesi	85	1.767		
	İç Anadolu Bölgesi	204	1.830		
	Akdeniz Bölgesi	117	1.751		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	143	1.783		
	Karadeniz Bölgesi	128	1.878		
	Doğu Anadolu Bölgesi	61	1.866		
	Metropol	802	1.990		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Aileye Önem Vermek	Marmara Bölgesi	217	4.653	5.076	0.000
	Ege Bölgesi	89	4.825		
	İç Anadolu Bölgesi	205	4.801		
	Akdeniz Bölgesi	120	4.797		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	144	4.854		
	Karadeniz Bölgesi	127	4.631		
	Doğu Anadolu Bölgesi	60	4.537		
	Metropol	817	4.543		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Dini ve Milli Değerlere Önem Vermek	Marmara Bölgesi	221	2.292	4.819	0.000
	Ege Bölgesi	94	2.266		
	İç Anadolu Bölgesi	213	2.523		
	Akdeniz Bölgesi	129	2.329		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	146	2.414		
	Karadeniz Bölgesi	131	2.557		
	Doğu Anadolu Bölgesi	62	2.895		
	Metropol	830	2.127		

Araştırmaya katılan gençler en fazla aileye önem verme değerini benimserken ,en az evrensel normlara aykırı değerleri benimsediklerini vurgulamaktadırlar. Dini ve milli değerlere önem vermek ise orta derecede önemsenen değerler içinde yer almaktadır.

Doğdukları ve yaşadıkları bölgelere göre farklılıklar olup olmadığının araştırıldığı testlerde ise, Doğu Anadolu, Karadeniz ve İç Anadolulu gençler milli ve dini değerlere diğer bölgelerdekilerden daha fazla önem verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 52. Ahlaki Değerlerin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Aileye Önem Vermek	Tek Başına	127	4.461	3.906	0.004
	Akrabalarımlla	94	4.436		
	Arkadaşımlla				
	Birlikte	509	4.719		
	Yurtta	477	4.673		
	Ailemle Birlikte	843	4.636		

Arkadaşları ile birlikte yaşayanlar, aileye daha fazla önem vermektedirler.

Tablo 53. Ahlaki Değerlerin Üniversitelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Aileye Önem Vermek	Metropol Devlet	585	4.529	36.071	0.000
	Metropol Vakıf	514	4.464		
	Anadolu Devlet	963	4.814		

Anadolu'daki devlet üniversitelerinde okuyan öğrenciler aileyi daha fazla önemsemektedirler. Daha sonra, metropol devlet ve metropol vakıf üniversitelerinde okuyan öğrenciler gelmektedirler.

3.4.5. KADIN ERKEK İLİŞKİLERİ

"Kadın Erkek İlişkileri" faktöründe elde edilen alt boyutlar Tablo 54' de gösterilmiştir.

Tablo 54. Kadın Erkek İlişkileri Faktör Analiz sonucu

KADIN ERKEK İLİŞKİLERİ	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Cinsel Özgürlük		18.421
Bir erkeğin evlenmeden cinsel ilişkiye girmesi uygundur.	0.762	
Bir erkeğin birden fazla kadınla birlikte olması uygundur.	0.748	
Bir kadının birden fazla erkekle birlikte olması uygundur.	0.724	
Çocuk sahibi olmak için evlenmek şart değildir.	0.702	
Evlilik modası geçmiş bir kurumdur.	0.672	
Bir kadının evlenmeden cinsel ilişkiye girmesi uygundur.	0.625	
Şartlar uygun değilse kürtaj olmak uygundur.	0.533	
Geleneksel Aile Yapısı		14.619
Dul/Boşanmış çocuklu bir erkeğin yeniden evlenmesi doğru değildir.	0.887	
Dul/Boşanmış çocuklu bir kadının yeniden evlenmesi doğru değildir.	0.882	
Çocuğu olmayan kadın, kadın olarak tanımlanamaz.	0.605	
Bir ailenin erkek çocuk sahibi olması çok önemlidir.	0.542	
Akraba evliliği yapmanın bir sakıncası yoktur.	0.522	
Demokratik Aile Yapısı		9.619
Bir ailede hem kadın hem de erkek aile bütçesine katkıda bulunmalıdır.	0.797	
Çalışan bir anne çalışmayan bir anne kadar çocuklarına sıcak ve güvenli bir ortam sağlayabilir.	0.778	
Eşler anlaşamıyorsa boşanmak en iyisidir.	0.518	
Erkek Egemenliği		8.503
Erkekler kadınlara göre daha iyi politik liderlerdir.	0.827	
Bir erkek için üniversite eğitimi almış olmak bir kadına göre daha önemlidir.	0.750	
Maddiyata Bağlı Mutluluk		8.079
Bir çocuğun mutlu olarak büyüebilmesi için varlıklı bir aileye ihtiyacı vardır.	0.846	
Bir çocuğun mutlu olarak büyüebilmesi için çevresi (ilişkileri) geniş olan bir aileye ihtiyacı vardır.	0.844	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		59.24
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.800
Bartlett Testi	Ki-kare	11061.483
	sd.	171
	p değeri	0.000

"Kadın Erkek İlişkileri" ana boyutu "Cinsel Özgürlük", "Geleneksel Aile Yapısı" "Demokratik Aile Yapısı" "Erkek Egemenliği" ve "Maddiyata Bağlı Mutluluk" faktörlerinden oluşmaktadır.

"Kadın Erkek İlişkileri" faktörünün alt boyutlarına, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 55. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Geleneksel Aile Yapısı	Kız	974	1.564	0.883	-11.980	0.000
	Erkek	1042	2.079	1.045		
Demokratik Aile Yapısı	Kız	1006	4.805	0.991	13.620	0.000
	Erkek	1069	4.156	1.177		
Erkek Egemenliği	Kız	995	2.933	1.463	-16.030	0.000
	Erkek	1083	3.948	1.419		

“Kadın Erkek İlişkileri” faktörünün alt boyutları olan “*Erkek Egemenliği*” ve “*Geleneksel Aile Yapısı*” değerleri, erkek öğrenciler tarafından daha önemli olarak vurgulanmıştır. Buna karşılık “*Demokratik Aile Yapısı*”, kız öğrenciler tarafından daha önemli olarak vurgulanmıştır.

Tablo 56. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Sınıfa Göre t Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Cinsel Özgürlük	1. Sınıf	922	2.569	1.242	-2.050	0.040
	4. sınıf	799	2.692	1.234		
Maddiyata Bağlı Mutluluk	1. Sınıf	993	3.628	1.222	-2.210	0.027
	4. sınıf	855	3.751	1.164		

Üniversitelerin 4. sınıfında okuyan öğrenciler “Kadın Erkek İlişkileri”nde, “*Cinsel Özgürlük*” ve “*Maddiyata Bağlı Mutluluğu*” 1.sınıftaki öğrencilere göre daha önemli görmektedirler.

Tablo 57. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Erkek Egemenliği	Marmara Bölgesi	200	3.328	2.357	0.021
	Ege Bölgesi	94	3.415		
	İç Anadolu Bölgesi	244	3.668		
	Akdeniz Bölgesi	134	3.530		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	166	3.620		
	Karadeniz Bölgesi	139	3.543		
	Doğu Anadolu Bölgesi	87	3.793		
	Metropol	745	3.350		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Cinsel Özgürlük	Marmara Bölgesi	191	2.698	13.505	0.000
	Ege Bölgesi	89	2.507		
	İç Anadolu Bölgesi	231	2.268		
	Akdeniz Bölgesi	123	2.490		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	156	2.143		
	Karadeniz Bölgesi	136	2.464		
	Doğu Anadolu Bölgesi	85	2.252		
Metropol	710	2.897			

Tablo 58. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

	N	Ortalama	F değeri	p değeri	
Erkek Egemenliği	Marmara Bölgesi	259	3.336	3.743	0.000
	Ege Bölgesi	94	3.271		
	İç Anadolu Bölgesi	213	3.697		
	Akdeniz Bölgesi	145	3.334		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	131	3.817		
	Karadeniz Bölgesi	97	3.598		
	Doğu Anadolu Bölgesi	56	3.920		
	Metropol	941	3.360		

Tablo 59. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi

	N	Ortalama	F değeri	p değeri	
Cinsel Özgürlük	Marmara Bölgesi	211	2.625	19.631	0.000
	Ege Bölgesi	88	2.414		
	İç Anadolu Bölgesi	196	2.181		
	Akdeniz Bölgesi	115	2.348		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	135	2.028		
	Karadeniz Bölgesi	129	2.315		
	Doğu Anadolu Bölgesi	57	1.997		
	Metropol	791	2.904		
Erkek Egemenliği	N	Ortalama	F değeri	p değeri	
	Marmara Bölgesi	220	3.366	5.027	0.000
	Ege Bölgesi	91	3.511		
	İç Anadolu Bölgesi	208	3.805		
	Akdeniz Bölgesi	121	3.351		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	149	3.805		
	Karadeniz Bölgesi	130	3.681		
	Doğu Anadolu Bölgesi	62	3.863		
Metropol	823	3.309			
Geleneksel Aile Yapısı	N	Ortalama	F değeri	p değeri	
	Marmara Bölgesi	210	1.822	3.888	0.000
	Ege Bölgesi	86	1.807		
	İç Anadolu Bölgesi	205	1.957		
	Akdeniz Bölgesi	123	1.719		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	141	2.132		
	Karadeniz Bölgesi	128	1.916		
	Doğu Anadolu Bölgesi	59	2.092		
Metropol	799	1.752			

Erkek egemenliği ve geleneksel aile yapısı Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinde doğan ve yaşayan gençler için önemli bir değer olarak vurgulanmıştır. Cinsel özgürlük ise metropol şehirler, Marmara ve Ege bölgesinde doğan ve yaşayan gençler tarafından diğer bölgelerdeki gençlere göre biraz daha önemli bir değer olarak belirtilmiştir.

Tablo 60. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Cinsel Özgürlük	Tek Başına	115	3.239	16.333	0.000
	Akrabalarım ile	90	2.795		
	Arkadaşım ile				
	Birlikte	496	2.328		
	Yurtta	466	2.482		
	Ailemle Birlikte	815	2.671		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Demokratik Aile Yapısı	Tek Başına	129	4.545	6.293	0.000
	Akrabalarım ile	94	4.542		
	Arkadaşım ile				
	Birlikte	515	4.258		
	Yurtta	489	4.496		
	Ailemle Birlikte	854	4.564		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Erkek Egemenliği	Tek Başına	128	3.437	4.661	0.001
	Akrabalarım ile	93	3.026		
	Arkadaşım ile				
	Birlikte	522	3.671		
	Yurtta	489	3.414		
	Ailemle Birlikte	853	3.419		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Maddiyata Bağlı Mutluluk	Tek Başına	131	4.034	6.545	0.000
	Akrabalarım ile	95	3.621		
	Arkadaşım ile				
	Birlikte	529	3.535		
	Yurtta	496	3.601		
	Ailemle Birlikte	868	3.762		

Tek başına yaşayanlar "Cinsel Özgürlük"ü diğerlerine göre daha fazla vurgularken, ailesi ile birlikte yaşayanlar "Demokratik Aile Yapısı"nı önemli olarak vurgulamışlar. Arkadaşları ile birlikte yaşayanlar "Erkek Egemenliği"ni vurgularken, tek başına yaşayanlar "Maddiyata Bağlı Mutluluk" değerini vurgulamışlardır.

Tablo 61. Kadın Erkek İlişkileri Değerlerinin Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Cinsel Özgürlük	Anne Baba Çalışıyor	364	3.093	28.688	0.000
	Anne Baba Çalışmıyor	376	2.432		
	Anne Çalışıyor / Baba Çalışmıyor	42	2.888		
	Anne Çalışmıyor / Baba Çalışıyor	1152	2.457		
		N	Ortalama		
Erkek Egemenliği	Anne Baba Çalışıyor	383	3.184	5.543	0.001
	Anne Baba Çalışmıyor	394	3.528		
	Anne Çalışıyor / Baba Çalışmıyor	43	3.361		
	Anne Çalışmıyor / Baba Çalışıyor	1217	3.536		
		N	Ortalama		
Maddiyata Bağlı Mutluluk	Anne Baba Çalışıyor	393	3.814	4.079	0.007
	Anne Baba Çalışmıyor	396	3.636		
	Anne Çalışıyor / Baba Çalışmıyor	45	3.244		
	Anne Çalışmıyor / Baba Çalışıyor	1237	3.654		
		N	Ortalama		

Anne babası çalışanlar “Cinsel Özgürlük” ve “Maddiyata Bağlı Mutluluk”un daha önemli olduğunu vurgularken annesi çalışmayıp babası çalışanlar “Erkek Egemenliği”ni önemli olarak vurgulamışlardır.

3.5. SOSYAL DESTEK DEĞERLERİ

“Sosyal Destek Değerleri” faktörü “Yardım” ve “Paylaşım” alt boyutlarından oluşmaktadır. (Bkz. Tablo 62 ve 63)

Tablo 62. Sosyal Destek Faktör Analizi Sonuçları

SOSYAL DESTEK	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Yardım		32.459
İhtiyacı olduğu bilinen kişilere yardım edilmelidir.	0.830	
Yardım kuruluşlarına para verilmelidir.	0.724	
Arkadaşların yardımına koşulmalıdır.	0.717	
Aile ve akrabalara yeterince zaman ayrılmalıdır.	0.701	
Paylaşım		29.498
Üyesi olunan kulüp ve derneklerdeki arkadaşlar ile birlikte olunmalıdır.	0.816	
İş arkadaşları ile iş dışında zaman geçirilmelidir.	0.747	
Cemaatten arkadaşlar ile birlikte olunmalıdır.	0.744	
Arkadaşlarla birlikte vakit geçirilmelidir.	0.584	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		61.957
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.825
Bartlett Testi	Ki-kare sd. p değeri	5867.407 28 0.000

Tablo 63. Sosyal Destek Değerlerinin Ortalama ve Standart Sapmaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Yardım	2080	5.066	0.805
Paylaşım	2033	4.350	0.959

“Sosyal Destek Değerleri” faktör analizi sonucunda elde edilen alt boyutlara, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 64. Sosyal Destek Değerleri Faktörünün Cinsiyete Göre t Testi Analizi

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Yardım	Kız	994	5.115	2062	-2.750	0.010
	Erkek	1070	5.023			

Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, “Yardım” faktörünü daha fazla önemsemektedirler.

Tablo 65. Sosyal Destek Değerleri Faktörünün Sınıfa Göre t Testi Analizi

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Yardım	1. Sınıf	965	5.098	1797	2.401	0.016
	4. Sınıf	834	5.005			

1.Sınıf öğrencileri, “Yardım” faktörünü 4.sınıf öğrencilerine göre, daha fazla önemsemektedirler.

Tablo 66. Sosyal Destek Değerleri Faktörlerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Paylaşım	Tek Başına	126	4.317	3.555	0.007
	Akrabalarımınla	92	4.212		
	Arkadaşımınla		4.257		
	Birlikte	501			
	Yurttan	476	4.328		
	Ailemle Birlikte	825	4.439		

Ailesi ile birlikte yaşayanlar, Sosyal Destek Değerleri faktörlerinden “Paylaşım”ı “Yardım”a göre daha önemli bulmaktadırlar.

3.6. BAĞIMSIZLIK VE İTAAT

“Bağımsızlık ve İtaat” ile ilgili faktör analizi sonuçları Tablo 67’ de verilmiştir.

Tablo 67. Bağımsızlık ve İtaat Faktör Analizi Sonuçları

BAĞIMSIZLIK VE İTAAT	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
Bağımsızlık		28.218
Kendim için düşündüklerime saygı duyulmasını isterim.	0.762	
	0.752	
Hedeflerimi kendim belirlemeyi uygun bulurum.	0.634	
Hedeflerime ulaşabilmek için her türlü imkanın sağlanmasını isterim.	0.564	
Her konuda inisiyatif kullanmayı uygun bulurum.	0.471	
Her şeyi kendi kendime yaparım. Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur.		
İtaat		24.731
Ailem geleceğimi planlayabilir.	0.851	
Benimle ilgili kararların aile büyüklerim tarafından alınmasını uygun bulurum.	0.794	
Ailemin ve okulun koyduğu kurallara mutlaka uyarım.	0.646	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		52.948
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.703
Bartlett Testi	Ki-kare sd.	3212.689
	p değeri	28
		0.000

Tablo 68. Bağımsızlık ve İtaat Ortalama ve Standart Sapmaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Bağımsızlık	2052	4.822	0.714
İtaat	2076	3.231	1.035

“Bağımsızlık ve İtaat” faktörüne, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 69. Bağımsızlık ve İtaatin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri	
Bağımsızlık	Kız	969	4.900	2032.858	4.635	0.000
	Erkek	1069	4.754			
İtaat	Kız	993	3.114	2060	-4.767	0.000
	Erkek	1063	3.331			

Kız öğrenciler kendileri için düşündüklerine saygı duyulması, hedeflerini kendileri belirlemek, hedeflere ulaşmak için her türlü imkanın sağlanması, her konuda inisiyatif kullanmak ve her şeyi kendi kendilerine yapmak, başkalarının yönlendirmesini dikkate almamak alt boyutlarıyla tanımlanan "Bağımsızlık" faktörünü erkek öğrencilere göre daha fazla önemsemektedirler.

Erkek öğrenciler ise, ailenin geleceğini planlaması, kendisiyle ilgili kararların büyükler tarafından alınması ve ailenin koyduğu kurallara uymak olarak tanımlanan "İtaat" faktörüne kız öğrencilerden daha fazla önem vermektedirler.

Tablo 70. Bağımsızlık ve İtaat Faktör Değerlerinin Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Bağımsızlık	Marmara Bölgesi	214	4.837	3.827	0.000
	Ege Bölgesi	87	4.816		
	İç Anadolu Bölgesi	204	4.758		
	Akdeniz Bölgesi	121	4.782		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	143	4.836		
	Karadeniz Bölgesi	127	4.676		
	Doğu Anadolu Bölgesi	61	4.498		
	Metropol	812	4.885		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
İtaat	Marmara Bölgesi	215	3.239	5.063	0.000
	Ege Bölgesi	89	3.360		
	İç Anadolu Bölgesi	208	3.425		
	Akdeniz Bölgesi	125	3.248		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	146	3.530		
	Karadeniz Bölgesi	131	3.282		
	Doğu Anadolu Bölgesi	60	3.550		
	Metropol	820	3.124		

Tablo 71. Bağımsızlık ve İtaat Faktör Değerlerinin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Bağımsızlık	Marmara Bölgesi	192	4.786	3.151	0.003
	Ege Bölgesi	89	4.760		
	İç Anadolu Bölgesi	238	4.755		
	Akdeniz Bölgesi	136	4.816		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	161	4.851		
	Karadeniz Bölgesi	140	4.680		
	Doğu Anadolu Bölgesi	91	4.629		
	Metropol	728	4.889		
		N	Ortalama	F değeri	p değeri
İtaat	Marmara Bölgesi	194	3.165	3.476	0.001
	Ege Bölgesi	92	3.417		
	İç Anadolu Bölgesi	239	3.335		
	Akdeniz Bölgesi	137	3.185		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	164	3.415		
	Karadeniz Bölgesi	139	3.206		
	Doğu Anadolu Bölgesi	89	3.434		
	Metropol	738	3.115		

Bağımsızlık değeri tüm bölgelerde önemli bir değer olarak belirtilirken, metropol şehirlerde, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgesinde diğer bölgelere göre daha fazla önemli olarak vurgulanmıştır. Buna karşılık itaat değeri Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde daha önemli bir değer olarak belirtilmiştir.

Tablo 72. Bağımsızlık ve İtaat Faktör Değerlerinin Yaşadıkları Bölgelere Göre Varyans Analizi

	N	Ortalama	F değeri	p değeri	
İtaat	Marmara Bölgesi	251	3.177	3.430	0.001
	Ege Bölgesi	95	3.242		
	İç Anadolu Bölgesi	210	3.398		
	Akdeniz Bölgesi	149	3.262		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	132	3.495		
	Karadeniz Bölgesi	97	3.134		
	Doğu Anadolu Bölgesi	53	3.472		
	Metropol	934	3.151		

3.7. ETKENLİK VE EDİLGENLİK

“Etkenlik ve Edilgenlik” ile ilgili faktör analizi sonuçları Tablo 73’ de verilmiştir.

Tablo 73. Etkenlik ve Edilgenlik Faktör Analizi Sonuçları

SOSYAL DESTEK	Faktör Ağırlığı	Açıklanan varyans(%)
		28.637
Edilgen Olmak		
Sorumluluğu başka birinin almasını tercih ederim.	0.783	
Çevrede her zaman kendini göstermeyi bekleyen hırslı birisi vardır. Ben de bunu yapmasına müsaade ederim.	0.694	
Bir işi yapmaya zorunlu oluncaya kadar kendimi zora sokmam.	0.653	
Çok çalışmanın insanı bir yere getirdiğini görmedim.	0.618	
Eğer mecbur olursam sorumluluk alırım.	0.536	
Etken Olmak		19.281
İşlere ilişkin sorumluluk almaktan ve onları baştan sona izlemekten hoşlanırım.	0.778	
Eğer, bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem.	0.658	
Eğer birisi tarafından bir işe yönlendirirsem iyi bir şekilde devam ederim.	0.553	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		47.918
Kaiser-Meyer-Olkin ölçek yeterliliği		0.707
Bartlett Testi	Ki-kare sd.	2125.057
	p değeri	28
		0.000

Tablo 74. Etkenlik ve Edilgenlik Ortalama ve Standart Sapmaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Etkenlik	2020	3.354	0.942
Edilgenlik	2075	4.540	0.840

“Etkenlik ve Edilgenlik” Faktörüne, cinsiyet ve sınıf demografik değişkenleri için t testi uygulanmıştır. Aynı şekilde üniversite, fakülte, bölüm, doğdukları bölge, yaşadıkları bölge ve kendilerini ait hissettikleri bölge, yaşadıkları yer ve ebeveynlerin çalışma durumu demografik değişkenleri için de tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlerde aralarında anlamlı farklılıklar çıkan değerlere ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo 75, 76, 77 ve 78’de verilmiştir.

Tablo 75. Etkenlik ve Edilgenliğin Cinsiyeti Göre t Testi Analizi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Etken Olmak	Kız	987	4.579	2.056	2.099	0.036
	Erkek	1071	4.501			
Edilgen Olmak	Kız	958	3.204	2001	-6.851	0.000
	Erkek	1045	3.490			

Kız öğrenciler inisiyatif kullanmak, sorumluluk almak ve işi tek başına sonuçlandırmak olarak tanımlanan “*Etkenlik*” faktörünü, erkek öğrencilere göre daha fazla önemsemektedirler. Erkek öğrenciler ise, sorumluluğu ve işleri başkasına devretmek, zorunlu olmadıkça iş yapmamak ve sorumluluk almamak olarak tanımlanan “*Edilgenlik*” faktörünü kız öğrencilere göre daha fazla önemsemektedirler.

Tablo 76. Etkenlik ve Edilgenliğin Üniversitelere Göre Varyans Analizi Sonuçları

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Edilgen Olmak	Metropol devlet	587	4.453	12.649	0.000
	Metropol vakıf	978	4.696		
	Anadolu devlet	510	4.511		

Metropol vakıf üniversitelerde okuyanlar “*Edilgenlik*” faktörünü daha fazla önemsediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 77. Etkenlik ve Edilgenliğin Doğdukları Bölgelere Göre Varyans Analizi Sonuçları

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Etken Olmak	Marmara Bölgesi	194	4.524	3.159	0.003
	Ege Bölgesi	95	4.449		
	İç Anadolu Bölgesi	240	4.446		
	Akdeniz Bölgesi	139	4.369		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	160	4.540		
	Karadeniz Bölgesi	138	4.498		
	Doğu Anadolu Bölgesi	89	4.431		
	Metropol	734	4.640		

Etken olmak metropol şehirlerde, Marmara ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, diğer bölgelere göre daha önemli bir değer olarak belirtilmiştir.

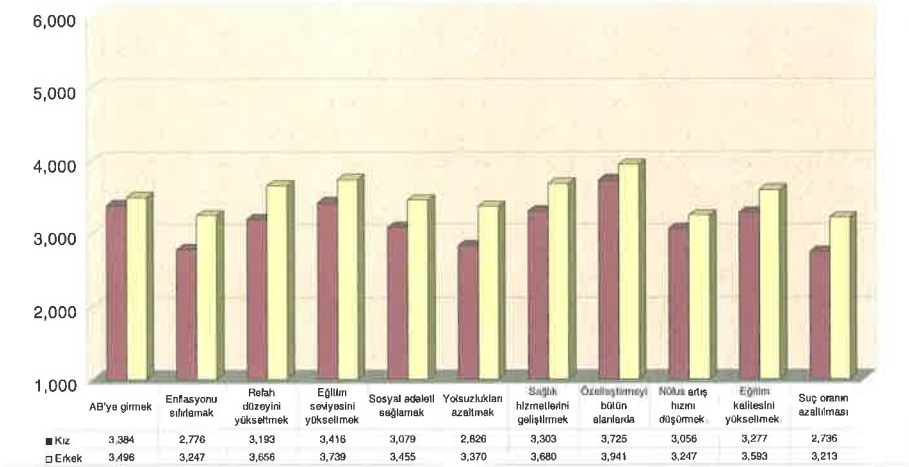
Tablo 78. Etkenlik ve Edilgenliğin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları

		N	Ortalama	F değeri	p değeri
Etken Olmak	Tek Başına	127	4.409	2.830	0.023
	Akrabalarımla	93	4.451		
	Arkadaşımla		4.506		
	Birlikte	517			
	Yurtta	481	4.505		
	Ailemle Birlikte	829	4.608		

Ailesiyle birlikte yaşayanlar "Etkenlik" faktörünü daha çok önemsemektedirler.

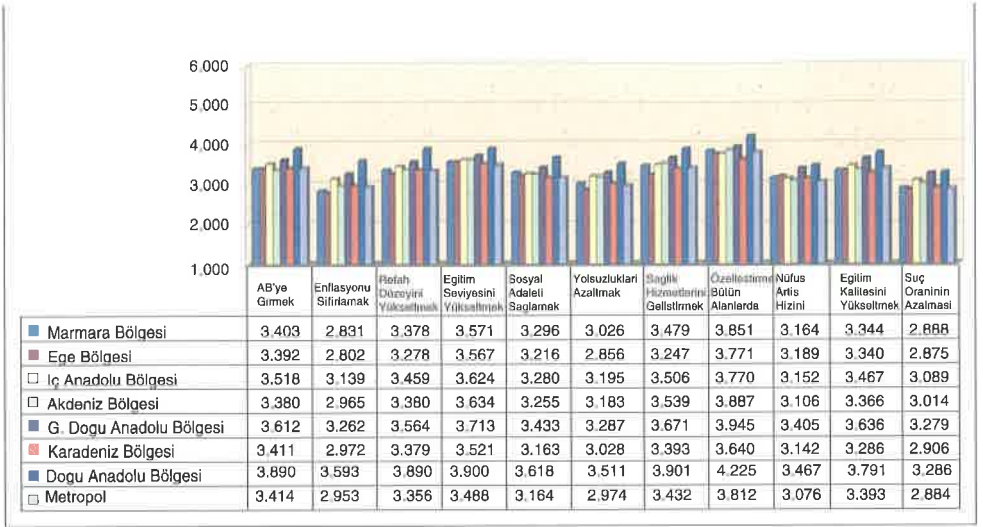
3.8. GELECEK BEKLENTİLERİ

Türkiyede gelecek 10 yıl içinde hangisi ne derece gerçekleşecektir sorusuna verilen cevaplarla ilgili bulgular aşağıdaki şekillerde verilmiştir (Bkz. Şekil 13, 14,15).

Gelecek 10 yıl içinde beklentiler cinsiyet farklılıkları açısından incelendiğinde erkeklerin kızlara oranla gelecek için daha ümitli oldukları görülmüştür. 10 yıl içinde gerçekleşeceğine en fazla inanılan konular özelleştirme, eğitim seviyesinin yükselmesi ve sağlık hizmetlerinin iyileşmesidir.

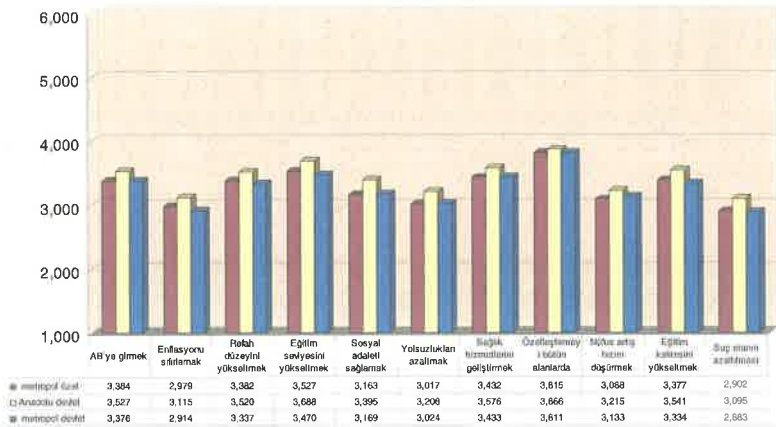
En ümitsiz olunan konular ise suç oranının azaltılması, enflasyonun sınırlanması ve yolsuzlukların azaltılmasıdır.

Şekil 14. Gelecek Beklentilerinin Doğdukları Bölgeye Göre Dağılımı

Doğu Bölgelerine ait şehirlerde doğanlar Metropol ve Batı bölgelerindeki şehirlerde doğanlara göre gelecekte daha fazla ümitli görünmektedirler. En fazla beklenti de özelleştirme, eğitim seviyesinin yükselmesi ve AB'ye girme konularında olmuştur.

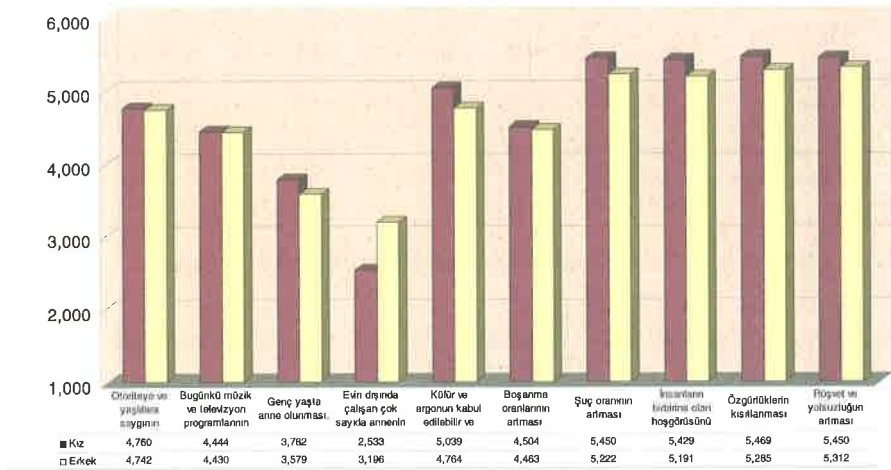
En ümitsiz olunan konular ise suç oranının ve yolsuzlukların azaltılması olup bunu enflasyonun sıfırlanması izlemektedir. Gelecek beklentisi en ümitsiz olanlar Metropol şehirlerde doğanlardır .

Şekil 15. Gelecek Beklentilerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Anadolu devlet üniversitesinde okuyan öğrenciler metropol üniversitelerde okuyan öğrencilere göre gelecek 10 yıl için daha ümitli görünmektedirler. Bu bağlamda özelleştirmeyi bütün alanlarda gerçekleştirmek, eğitim seviyesinin yükselmesi, sağlık hizmetlerinin iyileşmesi ve AB'ye girmek, üniversite öğrencileri tarafından gerçekleşmesi en fazla beklenen konulardır. Suç oranının azaltılması ve enflasyonun sınırlanması ise gelecek 10 yıl içerisinde gerçekleşmesi en az beklenen konular arasındadır.

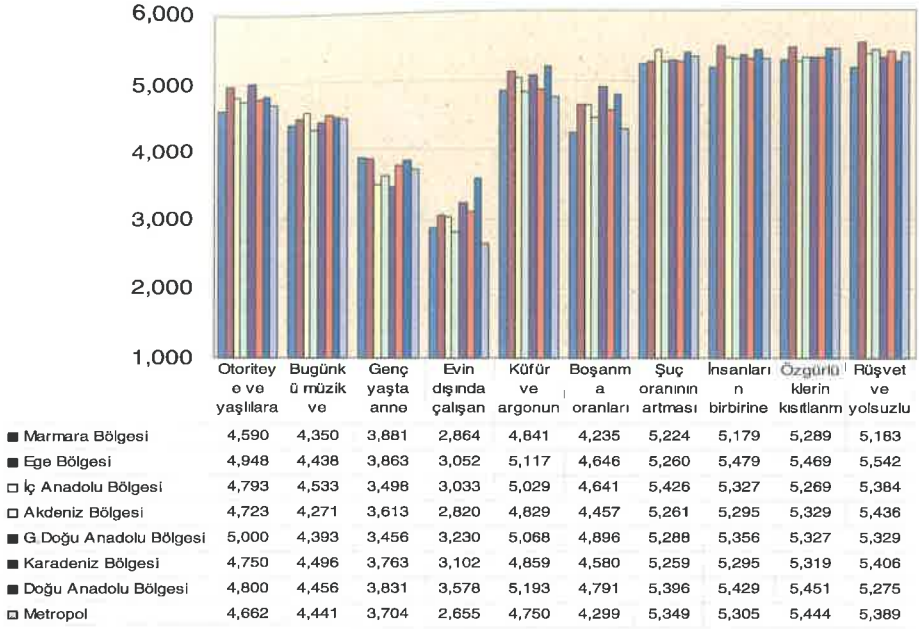
Gelecek 20 yıl içinde gerçekleşmesi can sıkıntısı yaratacak olaylar araştırıldığında ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki şekillerde verilmiştir (Bkz. Şekil 16,17, 18).

Şekil 16. Gelecekle İlgili Olumsuz Beklentilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

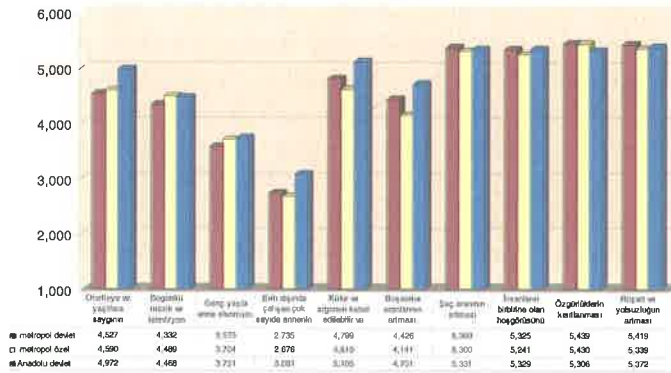
Rüşvet ve yolsuzlukların artması, özgürlüklerin kısıtlanması, suç oranının artması, insanların birbirine olan hoşgörüsünü yitirmesi konuları her iki cinsiyeti için de rahatsızlık veren olaylardır. Ancak kız öğrenciler bu konularda erkeklerden daha hassasdırlar. En az rahatsızlık veren konu evin dışında çalışan çok sayıda annenin olması iken erkekler bu konuda kızlara göre biraz daha fazla rahatsızlık hissetmektedirler.

Değerler hangi yollardan kazanılırsa kazanılsın, hangi kavramlarla ifade edilirse edilsin, bazı değerler hayatın anlamı haline gelirken, diğerleri hayatı ve davranışları daha az belirlemede ve yönlendirmektedir. Bu da değerlerin belirli bir zaman aralığına ait olduğunu, başka bir deyişle zaman içinde ve belirli koşullar altında değişebileceğini göstermektedir (Doğan, 2000). Değerlerin oluşması ve değişmesinde, pek çok kurum etkili iken, en etkili olanlar ise aile ve okul olarak bulunmuştur (Kılıç,1992; Celkan, 1989).

Şekil 17. Gelecekle İlgili Olumsuz Beklentilerin Doğdukları Bölgeye Göre Dağılımı

Doğdukları bölgelere göre rahatsızlık veren olaylar incelendiğinde rüşvet ve yolsuzlukların artması, özgürlüklerin kısıtlanması, suç oranının artması, insanların birbirine olan hoşgörüsünü yitirmesi konuları tüm bölgelerde doğanlar için rahatsızlık veren olaylardır. Ancak metropol şehirlerde doğanlar bu konularda biraz daha hassasdırlar.

Şekil 18. Gelecekle İlgili Olumsuz Beklentilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler arasındaki farklılık incelendiğinde doğdukları bölgelere benzer sonuçlar bulunmuştur. Aynı şekilde en az rahatsızlık veren konu evin dışında çalışan çok sayıda annenin olmasıdır. Bu durumdan Anadolu devlet üniversitelerinde okuyanlar ve Doğu bölgelerindeki şehirlerde doğanlar biraz daha fazla rahatsızlık hissetmektedirler.

TARTIŞMA

Yapılan araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğrenciler arasında değerler açısından çok büyük farklılıklar olmadığı ortaya çıkmıştır. Benzer sonuçlar İmamoğlu ve Karakitapoğlu (1999)'nun çalışmasında da görülmektedir. Bu sonuçlar, Rokeach (1973)'in değerlerle ilgili varsayımlarından olan "Bir insanın sahip olduğu değerler, içinde bulunulan kültürün, kurumların ürünüdür" ifadesini de doğrulamaktadır. Bu genel benzerliğe karşılık bazı anlamlı farklılıklar da bulunmuştur. Farklılıkların hangi değişkenler arasında ve hangi alanlarda olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Cinsiyete Göre Farklılıklar: Erkek ve kız öğrencilerin değerlerle ilgili yaklaşımları bazı alanlarda benzerlikler gösterse de pek çok alanda farklılıklar bulunmaktadır.

Aileden öğrenilmesi gereken ahlaki normlar incelendiğinde gençlerin büyük bir çoğunluğu bu normları ailelerinin öğretmesi gerektiğini ve de ailelerinden daha fazla öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Dini inanç, itaat, hayırlı evlat olmak ve tutumluluk ifadelerinden oluşan ve sosyal ahlak normları olarak tanımladığımız faktörde erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha duyarlıdır. Bunları aileden öğrenilmesi gereken ahlaki normlar olarak belirtmekte ve aynı zamanda ailelerinden öğrendiklerini de vurgulamaktadırlar. Para kazanma ve bağımsızlık ifadelerini barındıran "Yetkinlik" faktörü de erkeklere daha fazla öğretilmektedir.

Genel Yaşam Değerleri içinde ele alınan "Çalışmanın Anlamı" değeri için erkekler statü sahibi olmak ile çalışma eğilimi olarak tanımladığımız sevilen işi yapmak ve güvenli bir işte çalışmak boyutlarını kapsayan faktörde yer alan ifadelerin kendilerine yakın olduğunu belirtirlerken, kız öğrenciler çalışma ahlakı ve dürüstlük boyutlarını vurgulamışlardır. 1998 yılında yapılan araştırma dürüstlük boyutunun en önemsiz araç değerler arasına girdiğini belirtmiştir (Çileli ve Tezer, 1998).

"Çalışmanın Anlamı" değerlerini etkileyeceğini düşündüğümüz işi kabul etme kriterleri kız ve erkek öğrenciler için benzer nitelikteki özelliklere dayanmaktadır. Ancak, aralarında anlamlı fark oluşan kriterler bulunmaktadır. Erkek öğrenciler daha yapılanmış, bilinen işlerde çalışmayı tercih ederken, kız öğrenciler daha çok kendilerini geliştirecek, çalışma koşulları uygun işleri tercih etmektedirler.

Yaşama ve canlıya saygı ile özel hayatın korunması kız öğrenciler için, erkeklere göre daha önemli değerler arasındadır.

"Sosyal Değerler" içinde kız öğrenciler ayrımcılık yapmamayı önemli olarak belirtirken, erkek öğrenciler ise sosyal farklılaşma dindarlık ve güven değerlerini önemli olarak vurgulamışlardır.

"Ahlaki Değerler" içerisinde yer alan "Evrensel Normlar"a aykırı davranışlar boyutu, erkekler tarafından daha önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Kadın Erkek İlişkileri" faktörü içerisinde yer alan alt boyutlar erkek öğrencilerin "Geleneksel Aile Yapısı" ve "Erkek Egemenliği" değerlerini benimsediklerini vurgularken, kız öğrencilerin "Demokratik Aile Yapısı" değerini daha önemli olarak belirttiklerini göstermektedir.

İhtiyacı olanlara yardım etme, yakınlarla yardım etme davranışı kız öğrenciler tarafından önemli bir değer olarak vurgulanırken, “paylaşım” değeri daha çok erkek öğrencilerin vurguladıkları bir değerdir. Burada dikkat çeken husus, diğer araştırmalarda da görüldüğü gibi, “yardımseverlik” ve “paylaşım” değerinin önemini koruduğudur. Gerçekten de Türkiye’deki sosyal değişim sonucu geleneksel değerlerin öneminin azalmış olmasına rağmen, “yardımseverlik” ve “paylaşım” değeri hala önemini koruyan bir değerdir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu, 1999).

Kız öğrenciler “birey olarak kendilerine önem verilmesi”, “kendisi olmanın önemliliği” olarak ifade edilen ve “bireysel özgürlük” olarak tanımlayabileceğimiz değerleri vurgularken erkek öğrenciler aileye itaatı daha ön plana almışlardır.

Değerlerle ilgili araştırmalardan biri olan ve yıllar itibariyle değerlerdeki değişimleri inceleyen bir araştırmanın bulguları 1989 yılında “Bireysel Özgürlük” değerinin, ön planda bir değer iken, 1995 yıllarında en önemsiz değerler arasına girdiğini göstermektedir. Aynı araştırma “itaat” değerinin ise 1989 yılında en önemsiz değerler arasında yer aldığını, 1995 yılında ise en önemsiz değerler içerisinde bulunmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, değerler sıralamasında “Bireysel Özgürlük” düşüş gösteren, “İtaat” ise yükselen bir değerdir (Cileli, 2000). Oysa benzer bir araştırma Amerikan gençliği arasında her yaş grubunda “Bireysel Özgürlük”ün en önemli değer olduğunu göstermektedir (Simmons ve Penn,1994). Ancak, her iki araştırmada da cinsiyet farklılıkları ile ilgili bir bilgi bulunmadığından, kız öğrencilerin değerlerinin üniversite öğrencileri değerleri arasında hangi düzeyde olduğunu saptamak mümkün olmamıştır. Bu nedenle, erkek öğrencilerin değerlerinin daha önceden yapılan araştırmayla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak kız öğrenciler bunun tam zıttı bir görünüm sergilemekte ve “Bireysel Özgürlük”ü daha çok vurgulamaktadırlar.

Aynı şekilde, kız öğrenciler inisiyatif alma, etken olma konusunda istekli iken, erkek öğrenciler daha edilgen değerleri tercih ettiklerini vurgulamışlardır.

Gelecek beklentilerinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre gelecekte biraz daha ümitsiz oldukları görülmektedir.

Araştırma bulgularında elde edilen cinsiyete bağlı değerler farklılaşması Türkiye’nin geleneksel cinsiyete bağlı roller profili ile de paralellik göstermektedir. Geleneksel Türk aile yapısında cinsiyet yargılarına göre kadın ve erkek değişik roller oynar. Erkekler ailelerini desteklemekle yükümlü ve ailenin hakimi rolünü üstlenmişken, kadınlar daha sabırlı, herkesi düşünen, sosyal ilişkileri devam ettiren, yardımseverlik ve sosyalleşme değerleri yüksek roller üstlenirler (Dönmezer, 1978; Arda, 1993; Başaran,1993; İmamoğlu ve Karakitapoğlu,1999).

Toplumsal cinsiyet anlayışına göre, daha çok erkeklerden beklenen para kazanma, statü sahibi olma, gelenekleri devam ettirme, ailede erkek egemenliğini koruma gibi unsurların erkek öğrenciler tarafından daha fazla tercih edilmesi, bu rolle ilişkin değerlerin erkeklere çok küçük yaştan itibaren öğretilmişinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kız öğrencilerin demokratik aile yapısı tercihleri, birey olarak var olma istekleri, ve inisiyatif alma konusundaki arzuları geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerde değişimin varlığını yansıtan bulgulardır. Gerçekten de eğitim düzeyi ve ekonomik bağımsızlık arttıkça, özellikle metropol şehirlerde yaşayan çağdaş kadınlar geleneksel rol beklentilerini bir kenara bırakarak bireyselliği ön plana çıkarabilmektedirler. Böylece kadınların statüleri de

erkeklerle eşitlenmekte, daha özerk ve bağımsız olabilmektedirler (Erkut, 1984; İmamoğlu, 1995; İmamoğlu ve Yasak, 1997).

Geleneksel değerlerden evrensel değerlere geçişte kız öğrencilerin tercihlerinin önemli bir rol oynayacağı ve bu süreçte kız öğrencilerin kendini geliştirme çabalarının bir ara değişken görevi yapacağı düşünülmektedir.

Doğdukları, Yaşadıkları ve Kendilerini Ait Hissettikleri Bölgelere Göre Farklılıklar : Doğdukları, yaşadıkları ve kendilerini ait hissettikleri bölgeler ile değerlere verilen cevaplar karşılaştırıldığında, doğu bölgelerinde doğanlar, genel ahlak anlayışı içinde yer alan “*Dindarlık*”, “*İtaat*”, “*Hayırlı Evlat Olmak*” ve “*Tutumluluk*” değerlerinin önemliliğini, batı bölgeleri ve metropol şehirlerde doğanlara göre daha fazla vurgulamışlardır. Benzer sonuçlar yaşanan bölgede de görülmektedir.

Kişilerin kendilerini, yaşamlarını ve ailelerini kabul etme olarak tanımladığımız benlik değerleri metropol şehirlerde doğanlar tarafından daha pozitif yönde ele alınırken, memnuniyet fazla iken, doğu şehirlerinde doğanlar biraz daha olumsuz olduklarını ifade etmişlerdir.

“*Kadercilik*” ve “*Bilime İnanma*” derecelerinde metropol şehirlerle diğerleri arasında çok küçük ancak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Metropol şehirlerde doğanlar bilime, şansa ve Allah'a daha fazla inandıklarını belirtirken, doğu şehirlerinde doğanlar, kadere ve mucizelere daha fazla inanmaktadırlar.

Yaşam değerleri içinde ele aldığımız, “*Cinsel Özgürlük*” ve “*Maddiyata Bağlı Mutluluk*” değerlerini, metropol şehirlerde doğan ve yaşayan gençler daha fazla vurgularken, “*Erkek Egemenliği*” ve “*Geleneksel Aile Yapısı*” doğu bölgelerinde doğanlar ve yaşayanlar tarafından daha önemli değerler olarak ifade edilmiştir. Kendilerini ait hissettikleri bölgelerde de benzer sonuçlar bulunmuştur.

Çalışmanın anlamı ve değeri içinde yer alan “*Çalışma Ahlakı*” ve “*Dürüstlük*”, kendilerini doğu bölgelerine ait hissedenlerde, metropol şehirlerde yaşayanlara göre daha önemli bir değer olarak vurgulanmıştır.

“*Bireysel Özgürlük*”, metropol şehirlerde doğan, yaşayan ve kendini oraya ait hissedenlerde, doğu şehirlerine göre daha önemli olarak ifade edilmiştir.

“*Sosyal Değerler*” içinde yer alan, farklı insanlara karşı “*Hoşgörülü Olmak*”, kendini metropol şehirlere ait hissedenlerde önemli bir değer olarak vurgulanırken, “*Dindarlık*” kendini doğu şehirlerine ait hissedenlerde ve oralarda doğup yaşayanlarda önemli bir değer olarak vurgulanmıştır.

“*Ahlaki Değerler*” içinde yer alan “*Aileyi Önemseme*” ile “*Milli Ve Dini Değerlere Önem Vermek*” tüm bölgelerde önemli bir değer olarak görülmesine karşılık, doğu bölgelerinde diğer bölgelere göre daha fazla önem kazanmaktadır. “*Normlara Aykırı Davranışlarda Bulunma*”, ise tüm bölgelerde önem verilmeyen bir değer olarak vurgulanırken, metropol şehirlerde doğan, yaşayan, ve kendini oraya ait hissedenlerde diğer bölgelere göre biraz daha önemli bir değer olarak vurgulanmıştır. Bulgular, 1998 yılında yapılan araştırma ile de paralellik göstermektedir (Çileli, 1998)

Doğu Bölgelerine ait şehirlerde doğanlar, Metropol ve Batı bölgelerindeki şehirlerde doğanlara göre gelecekte daha fazla ümitli görünmektedirler.

Doğu şehirlerinde doğan, yaşayan ve kendini oraya ait hissedenlerin geleneklere, otoriteye, dini ve kültürel beklentilere uygun değerleri daha fazla benimsedikleri ve muhafazakar bir çizgiyi seçtikleri görülmektedir.

Yaşadıkları Yere Göre Farklılıklar : Gençlerin yaşam biçimleri ile değerlere verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler incelendiğinde, tek başına yaşayanların, aileleri ile birlikte yaşayanlara göre farklı cevaplar verdiği bulunmuştur.

Tek başına yaşayanlar, ahlaki normların aileden öğrenilmesi gerektiğini önemli görmezken, bunları ailelerinden öğrenmediklerini de vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra tek başına yaşayanlar, hem kendilerinden hem de ailelerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Genel yaşam değerleri içinde yer alan "*Cinsel Özgürlük*" ve "*Demokratik Aile Yapısı*" ile "*maddiyata bağlı mutluluk*" tek başına yaşayan gençlerin daha fazla vurguladıkları değerler içinde yer almaktadır.

Tek başına yaşayan gençler , işi kabul etme kriterleri içinde yer alan "iyi bir maaş" ifadesini ön planda tutmuşlardır. Ailesi ile birlikte yaşayanlar ise "statüsü olan bir iş"i tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

"*Bireysel dokunulmazlık*" ile "*yaşama ve canlıya saygı*" faktörleri tek başına yaşayan gençlerin önemseydiği değerler içinde yer almaktadır.

Kendilerinden farklı olanlara "*hoşgörülü olma*" ve "*sosyal farklılaşma*" tek başına yaşayanların önemli olarak vurguladıkları değerler olurken; "dindarlık", arkadaşları ile birlikte ve yurttan dışlanmışların önemli gördüğü sosyal değerler olarak belirtilmiştir.

Ailesiyle birlikte oturanlar, tek başına yaşayanlara göre kendileri olmayı daha ön planda tutmaktadırlar.

Aileden kopma, bağımsız yaşama söz konusu olduğunda geleneksel değerlerin giderek zayıfladığı görülmektedir. Ailesi ile birlikte yaşayanlar ise, geleneksel değerleri daha fazla ön plana almaktadırlar. Burada önemli olan bir nokta, arkadaşlık olgusunun "dindarlık" boyutuna etkisidir.

Anne babanın çalışıp çalışmadığı durumlar ile değerler arasındaki farklara bakıldığında, çalışan annelerin çocuklarının "*geleneksel değerleri*" daha az önemseydiği görülmektedir.

Farklı üniversitelerde okuyan öğrencilerin değerleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak metropol şehirlerdeki vakıf üniversiteleri öğrencilerinin "*geleneksel değerleri*" daha az vurguladıkları ve "etken olma" olarak tanımladığımız girişimcilik değerlerine sahip oldukları görülmüştür. Ancak bunların kökenlerine baktığımız zaman bu gençlerin büyük bir çoğunluğu (% 70) metropol şehirlerde doğanlardır. Bu nedenle farklılaşmanın üniversiteden değil, aile kökeninden kaynaklandığını söylemek daha doğru olacaktır. Diğer değerlerde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Aynı şekilde farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin değerleri arasında da anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Fakültelerin 1. sınıflarıyla 4. sınıflarında okuyan öğrencilerin değerlere verdikleri cevaplar incelendiğinde, genel yaşam değerleri içinde yer alan "cinsel özgürlük" ve "maddiyata bağlı mutluluk" değerleri, 4. sınıf öğrencilerinin vurguladığı değerler içinde yer almaktadır.

İşi kabul etme kriterleri içinde yer alan "baskısız bir ortam", "iş güvencesi" ve "eğitim imkanlarının olduğu bir iş" daha çok 1. sınıf öğrencilerinin tercih ettiği kriterlerdendir.

Tüm bulgular incelendiğinde öğrencilerin değerleri arasındaki en anlamlı farklılaşmanın cinsiyet ve bölge temellerinde olduğu gözlenmektedir. Erkek öğrenciler ve doğu bölgelerinde doğup yaşayanlar, geleneksel, ulusal, dini ve evrensel değerlerle maddi servete daha fazla bağlılık gösterirken, kız öğrencilerin kendileri olma, inisiyatif kullanma ve kararlarını kendi başlarına alma konularında duyarlı oldukları, geleneksel değerleri farklı şekilde yorumladıkları görülmektedir.

Erkek öğrencilerin benimsediği değerler, kendi benliklerini ortaya çıkaracak, etken olma özelliklerini yansıtacak değerlerden çok, toplumsal hiyerarşi içinde etkili ve saygılı olmayı hedefleyen değerlere daha yakın görülmektedir. Bu da toplumsal erkek rolleri içinde yer alan toplumun değerler sisteminin korunup, kollanması işlevini geleneksel olarak erkeklerden beklendiğinin bir uzantısı olabilir. Nitekim ailelerinden öğrendikleri ve de öğrenmeleri gerektiğini belirttikleri evrensel ve geleneksel ahlak değerlerinin erkek öğrencilerde yüksek çıkması da bu bulguyu doğrular niteliktedir.

Kız öğrencilerin gelenekleri daha fazla sorgulama eğiliminde olmaları, bireysel duyarlılığa daha fazla önem vermeleri, değişime açıklık ve benliği aşma yöneliminin kuvvetli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda geleneksel değerler içinde yer alan ancak evrensel değerler niteliğinde olmayanların önemini yitirmeye başladığını ve daha ılımlı bir gelenek anlayışının da yerleşmekte olduğunu söyleyebiliriz.

"Etkenlik" faktörü ile açıklamaya çalıştığımız bağımsız ve girişimci özelliklere sahip bireyler olma konularında cinsiyet dışında hiçbir değişkende anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmaması gelecek nesillerin yönetici kadrolarında yer almaları söz konusu olan üniversite gençliğinin inisiyatif alma konusunda biraz çekingen olduğunu göstermektedir. Bireyin gelişmesinde etkili olacak, onu bireysel seçimler yapmaya, olayları ve olguları sorgulamaya ve inisiyatif kullanmaya yöneltecek değerlerin önemsiz düzeylerde kalması bizce bu araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından biridir.

Erkek öğrenciler geleneksel değerleri ailelerinden öğrenen ve bu değerlere sahip olan kesimi oluşturmakla birlikte, metropol şehirlerde yaşayan ve daha çok üniversite 4.sınıfta okuyanların "Ahlaki Normlara Aykırı Davranışlar"a biraz daha meyilli oldukları görülmüştür. Bu da aileden kopma, metropol şehirde yaşama ve üniversitede okuma gibi olguların değerlerde farklılaşmaya neden olabileceğinin bir göstergesidir diyebiliriz.

ARAŞTIRMA EKİBİ:

PROF. DR. İnci ERDEM Artan

Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünde, Yönetim-Organizasyon ve Örgütsel Davranış Ana Bilim dallarında Profesör olarak görev yapmaktadır. 1979 yılında Eskişehir İ.T.İ. Akademisi Kütahya Yönetim Bilimleri Fakültesi'nde Lisans Eğitimini bitirmiş ve akabinde başladığı doktora çalışmalarını 1984 yılında Marmara Üniversitesi'nde "Örgütsel Stres ve yöneticiler üzerinde bir araştırma" konulu teziyle tamamlamıştır. 1991 yılında doçent, 2000 yılında da profesör olmuştur. Örgütsel Davranış, Örgüt Teorisi ile Değişim Yönetimi konularında lisans ve yüksek lisans dersleri vermekte ve tezler yürütmektedir. Kadın Yöneticiler, Güç, motivasyon, liderlik ve Örgütsel Değişme konularında yaptığı araştırmalar ve özellikle biçimsel yapılardaki insan davranışlarını inceleyen araştırmaları ve kitap bölümleri bulunmaktadır. Konusuyla ilgili olarak pek çok konferans, panel ve seminerlere katılmaktadır. Ayrıca, değişim çalışmaları yapmakta olan özel şirket kuruluşlarına yeniden yapılanma ve örgüt geliştirme konularında danışmanlık yapmakta, değişim projelerinde çalışmakta ve özellikle kişisel gelişim ve yönetici geliştirme konularında eğitimler vermektedir.

YARD. DOÇ. DR. DENİZ BÖRÜ

1967 İstanbul doğumludur. Erenköy Kız Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesindeki eğitiminden sonra M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim dalında Yüksek Lisans ve Doktora derecelerini almış ve 2001 yılında Yardımcı Doçent olmuştur. Halen M.Ü.İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalında "İşletmeye Giriş", "Girişimcilik ve Küçük İşletmeler", "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", "Çağdaş Yönetim Teknikleri" derslerini vermektedir. Çalışmaları arasında güven ve etik, girişimcilik, kültür ve örgütsel davranışla ilgili konuları yer almaktadır.

YARD. DOÇ. DR. GÜLER İSLAMOĞLU

1963 İstanbul doğumludur. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Fakültesindeki eğitiminden sonra Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İşletme Yüksek Lisans ve Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngilizce İşletme Anabilim dalı Örgütsel Davranış Bilim dalında doktora derecelerini almış ve 2003 yılında Yardımcı Doçent olmuştur. Halen M.Ü.İ.İ.B.F. İngilizce İşletme Bölümü Örgütsel Davranış Anabilim Dalında "Örgüt Teorileri ve Dizaynı", "Örgütsel Davranış", "Çatışma Yönetimi ve Müzakere teknikleri", "Ekip Oluşturma ve Grup Dinamiği" derslerini vermektedir. Çalışmaları arasında güven ve etik, ekip geliştirme, şirket küçülmeleri ve geri kalanlarda yaşanan sendrom, konuları yer almaktadır.

YARD. DOÇ. DR. E. SERRA YURTKORU

1968 yılında İstanbul'da doğdu. 1986 yılında Özel Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nden 1990 da İstanbul Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisans'ını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İngilizce İşletme Anabilim Dalı Örgütsel Davranış Bilim Dalında, doktorasını İngilizce İşletme Bilim Dalında tamamladı. Halen Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İngilizce İşletme Bölümü Sayısal Yöntemler Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak çalışmaktadır. İngilizce ve Almanca bilen Yurtkoru'nun çalışmaları araştırma yöntemleri, çok değişkenli istatistik ve parametrik olmayan istatistik üzerine olup eğitim, liderlik, örgütsel değişim, tüketici davranışları ve hizmet kalitesi alanlarında uygulamaları bulunmaktadır.

DR. BERİL SİPAHI

1973 yılında İstanbul'da doğdu. 1991 yılında Özel Şişli Terakki Lisesi'nden 1995 de Mimar Sinan Üniversitesi İstatistik Bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisans'ını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Ekonometri Anabilim Dalı Yöneylem Bilim Dalında, doktorasını İngilizce İşletme Bilim Dalında tamamladı. Halen Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İngilizce İşletme Bölümü Sayısal Yöntemler Anabilim Dalında öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Beril Sipahi'nin çalışmaları veri madenciliği, araştırma yöntemleri, çok değişkenli istatistik ve parametrik olmayan istatistik üzerine olup eğitim, liderlik, müşteri ilişkileri, yönetimi tüketici davranışları ve hizmet kalitesi alanlarında uygulamaları bulunmaktadır.

AR. GÖR. SİNEM ERGUN AYKOL

1976 Edirne doğumlu olan Sinem E. Aykol 1999 Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme bölümü mezun olduktan sonra Middlesex Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi bölümünden yüksek lisans derecesini almıştır. Halen Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngilizce Yönetim ve Organizasyon bölümünde doktora öğrencisidir. 2001 yılından beri Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. İngilizce İşletme bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

AR. GÖR. KUTLU ÇALIŞKAN

Marmara Üniversitesi Maliye bölümünden lisans derecesini aldıktan sonra 1998 - 2001 yılları arasında Marmara Üniversitesi İng. İşletme Bölümü Örgütsel Davranış dalında yüksek lisans eğitimini tamamlamış, aynı süre içinde Alexander Mann Danışmanlık şirketinde, POAŞ'ın yeniden yapılanma projesinde uzman olarak çalışmıştır. 2001 yılından beri Marmara Üniversitesi İng. İşletme bölümü Örgütsel Davranış anabilim dalında araştırma görevlisi olarak çalışmakta ve doktora yapmaktadır.

KAYNAKÇA

- Allport, G.W.; Vernon, P.E. ve Lindzey, G. (1960). **A Study of Values**. Boston: Houghton Mifflin.
- Başaran, F. (1993) "Üniversite Eğitim Süresi İçerisinde Öğrencilerin Değer Tercih Sıralamalarında Değişme". **7. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları**, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.
- Celkan, H.Y. (1989) **Eğitim Sosyolojisi**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları 664.
- Çelikkaya, H. (1999) **Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi**, İstanbul : Alfa yayınları.
- Çileli, M (2000) "Change in value orientation of Turkish youth from 1989 to 1995". **The Journal Of Psychology**, Provincetown: Mayıs , C:134, S:3, s.297-305
- Çileli, M. ve Tezer, E. (1998) "Life And Value Orientations Of Turkish University Students". **Adolescence**. Bahar Sayısı.
- Doğan, İ. (2000). **Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar** İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1978). **Sosyoloji** İstanbul: Nihat Sayar – Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları No: 299/526. 7. Baskı.
- Erdem, T. (2000) Berkes ve Küçükömer'de Batılılaşma, **Türkiye Günlüğü**, s.61, s 9-22.
- Erkut, S. (1984). "Dualism in Values Toward Education of Turkish Women". Editör Ç. Kağıtçıbaşı **Sex Roles Family and Community in Turkey** s121-132. Bloomington : Indiana University Press.
- Esmer, Y.; Üstün, E. ve Kalaycıoğlu, E. (1991) **Türk Toplumunun Değerleri**, İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yay. No: TÜSİAD-T/91, 6.145.
- Graves, C. W. (1970). "Levels of Existence: an open system theory of values". **Journal of Humanistic Psychology**. C.10, s 131-155.
- Güngör, E. (1998) **Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar**, İstanbul : Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (1999) **Dünden Bugünden Tarih Kültür ve Milliyetçilik**, İstanbul : Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (1999b) **Tarihte Türkler**, İstanbul : Ötüken Neşriyat.
- Güvenç, B. (1993). **Türk Kimliği**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları İnsanlık Tarihi Serisi
- Hançerlioğlu, O. (1977). **Düşünce Tarihi**. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları

- Hofstede G. (1980) **Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values**, Beverly Hills, CA: Sage.
- Hui, C. H., & Villareal, M. J. (1989). IC and psychological needs. The relationships in two cultures. **Journal of Cross-Cultural Psychology**, 20, 310-323.
- Hyman, H.H.; Payaslıoğlu, A. ve Frey, F.W. (1958). "The Values of Turkish College Youth" **Public Opinion Quarterly**. S22 s 275-291.
- İmamoğlu, E.O. (1995) "Değişim Sürecinde Aile: Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler". **Aile Kurultayı 1994** Ankara, s33-51.
- İmamoğlu, E.O. (1998) "Individualism and Collectivism in A Model and Skale of Balanced Differentiation and İntegration". **Journal of Psychology**, S:132, s.95-105.
- İmamoğlu, E.O. ve Karakitapoğlu, A. Z. (1999) "1970'lerden 1990'lara Değerler : Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları". **Türk Psikoloji Dergisi**, C:14 , S:44, ss1-18.
- İmamoğlu, E.O ve Yasak, Y. (1997). "Dimensions of Marital Relations as Perceived by Turkish Husbands and Wives". **Genetic, Social and General Psychology Monographs** S 123 s211-232
- İmamoğlu, E.O. (1997). An interdependence model of human development. In Q. Kagıtcıbaşı (Ed.). Growth and progress in cross-cultural psychology (pp. 138-145). Lisse, The Netherlands: Swets and Zeitlinger.
- İmamoğlu, E. O., ve İmamoğlu, V. (1992a). Housing and living environments of the Turkish elderly. **Journal of Environmental Psychology**, 12, 35-43.
- İmamoğlu, E. O., ve İmamoğlu, V. (1992b). Life situations and attitudes of the Turkish elderly toward institutional living within a cross-cultural perspective. **Journal of Gerontology: Psychological Sciences**, 47, 102-108.
- İmamoğlu, E. O., ve Kilic, N. (1999). A social psychological comparison of the Turkish elderly residing at high or low quality institutions. **Journal of Environmental Psychology**
- Kağıtçıbaşı Ç. (1998) **Kültürel Psikoloji**. İstanbul: YKY Yayınları.
- Kağıtçıbaşı Ç. (1984) Aile içi Etkileşim ve İlişkiler: Bir Aile Değişim Modeli Önerisi. **Türkiye'de Ailenin Değişimi**, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Kağıtçıbaşı Ç. (1990) **İnsan Aile Kültür**. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Kağıtçıbaşı Ç. (1990) Family and socialization in cross-cultural perspective: A model of change. In J. Berman (Ed.) Nebraska Symposium on Motivation: Cross-cultural perspectives (pp. 135-200). Lincoln: University of Nebraska Press.

Kalaycıoğlu, E. ve Toprak, B. (2004). **İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın**. İstanbul: TESEV Yayınları

Kılıç, R. (1992) **Ahlakın Dini Temelleri**, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 85.

Kotey, B.; Meredith, G.G. (1997) "Relationship Among Owner/manager Personal Values, Business Strategies and Entrepreneurship Performance". **Journal of Small Business Management** 35(2), s.37-63.

Lindsey, P. ve Knox, W.E. (1984). "Continuity and Change in Work Values Among Young Adults: A longitudinal study". **American Journal of Sociology**. C. 89 ss 918-931.

Maslow, A.H. (1959) "Psychological Data and Value Theory". **New Knowledge in Human Values**, (Editör A.H. Maslow), New York, Harper&Row s.119-136.

Meglino, B.M.; Ravlin, E.C. (1998) "Individual Values in Organizationa : Concepts, Controversies and Research". **Journal of Management**, 24(3), s.351-390.

Ozankaya, Ö. (1999) **Toplumbilim**, Genişletilmiş 10. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul.

Rokeach, M. (1973). **The Nature of Human Values**, New York: Free Press.

Schwartz, S. (1992). "Universals in the Structure and Content of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries". Editör : M.P.Zanna, **Advances in Experimental Social Psychology** C 25 , s 1-65, Orlando, FL. Academic.

Schwartz, S. ; Sagie, G.; (2000) "Value Consensus and Importance : A Cross National Study". **Journal of Cross-Cultural Psychology**, 31(4), 465-497.

Simmons, D. D ve Penn, J.R. (1994). "Stability and Sharing of Value Norms Among American University Students Cohorts in 1970, 1980 and 1990". **The Journal of Social Psychology**. C 134. s 69-78.

Triandis, H. C. Bontempo, R., Villareal, M. J., Asai, M., & Lucca, N.(1988). **Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-ingroup relationships**. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 323-338.

Turgut, T. (1996) **İş Adamlarının Yaşam ve Çalışma Değerleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü İngilizce İşletme Bölümü Organizational Behavior Anabilim Dalı, İstanbul.

Türk Üniversite Gençliği Araştırması (2003). Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

Uyguç, N. (2001), "Geleceğin Yöneticilerini Yetiştiren İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin ve Öğretim Üyelerinin Bireysel Değerleri ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme". **9.Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri**, s.223-237.

Yüksel, A.H. (1987) Atatürkü Düşünce Sisteminde Kültürel İletişimin Modele Dayalı Boyutları, Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Yayınları 257.

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ DEĞERLERİ: KORKULAR VE UMUTLAR

Türkiye'de AB sürecinin ivme kazanmasıyla birlikte son yıllarda demokratikleşme yönünde gerçekleştirilen reformlarla önemli açılımlar yakalanmıştır. Ancak demokratikleşme ve insan haklarının vazgeçilmez değerler olarak tüm toplum katmanlarınca benimsenmesi ve bu yönde bir toplumsal dönüşümün gerçekleşmesinin söz konusu reformların gerçekleştirilmesinden daha uzun süreceği açık görünmektedir. Mevcut ya da değişmekte olan toplumsal değerlerin taşıyıcısı ve yeniden üreticisi olan üniversite gençliği hem bugünün hem de yarının toplumsal koşul ve gereksinimlerinin analizinde ve toplumsal, kültürel ve ekonomik politikaların belirlenmesinde es geçilmemesi gereken önemli bir toplumsal dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, toplumsal dönüşümün taşıyıcı aktörleri olan gençlerin dünya görüşü, politika, değişik kültür ve dinlere yaklaşımı, kanunlar ve yargı organları, aile, evlilik, çocuk sahibi olma, inisiyatif kullanma, iş hayatı ve çalışma alışkanlıkları, girişimcilik, sosyal normlara konularındaki yaklaşımlarını ve değerlerini ortaya çıkarma; bu değerlerin oluşmasında önemli rol oynayan kişi veya kişileri belirleme ve değişmekte olan değerlerin neler olduğunu saptama ve aynı zamanda gençlerin değerlerinde doğdukları ve yaşadıkları bölgelere ve okudukları üniversitelerle fakültelere göre farklılıkların neler olduğunu bulma amacıyla hazırlanan “Üniversite Gençliği Değerleri” araştırmasının ürünüdür.

Prof. Dr. İnci Erdem Artan başkanlığındaki bir çalışma grubu tarafından 2004 yılının Mayıs-Temmuz ayları arasında Türkiye'nin çeşitli illerinde yer alan üniversitelerin farklı fakülte ve bölümlerinde okuyan (27 üniversiteden toplam 2200) öğrenci üzerinde yürütülen araştırmada, “gençlerin dünya görüşleri, insana, hayata, olaylara, olgulara ve geleceğe yaklaşımları nelerdir?” sorularına cevap aramaya çalışılmış, değişen değerler ve farklılıkların bireylerin değerleri üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığı konusunda bir fikir sahibi olmaya çalışılmıştır.

TESEV YAYINLARI

ISBN: 975-8112-58-9